

EEN JONG PERSPECTIEF

Een ideeënronddgang onder
scholieren voor Schrijfakademie.nl

A collection of students' opinions
concerning the writing curriculum for
Schrijfakademie.nl
(provided with a summary in English)

Door Daan van den Broek en
Delila Dönmez

In opdracht en onder begeleiding van
prof. dr. Els Stronks en Micha Hamel

In het kader van *Schrijfakademie*, een
project vanuit de Universiteit Utrecht,
gefinancierd door het Ministerie van
OCW

Utrecht University

Abstract

This study focuses on mapping experiences and wishes of Dutch students in secondary school concerning the writing curriculum and, more specifically, the creative writing curriculum for classes in Dutch language and literature. The research was commissioned by the online teaching method Schrijfakademie.nl and actively explores ways to integrate the students' points of view into Schrijfakademie's didactics. For this research 77 semi-structured interviews have been conducted with 216 students from a diverse selection of school types and years, considering both rural and urban areas. The outcomes of these interviews have been encoded into several didactic and pedagogic themes. The students' point of view is discussed and then integrated into a broader context of previous academic research in order to provide teachers with ways to take the students' point of view into account in a reasonable manner. The interviews advise didactics which shift their focus from a 'bullet point strategy' to one which recognizes the importance of autonomy and its relation to motivation and enjoyment of education – didactics which leave room for students' individual passions and interests - didactics which structure the curriculum in a more diverse manner and allow students to take risks. Furthermore, a large part of the students who were interviewed, derive pleasure from reading Young Adult fiction - and they note a large enthusiasm for the introduction of creative writing into Dutch language and literature classes. This shows a strong potential for a possible improvement in the students' intrinsic motivation.

Keywords:

Writing curriculum, creative writing, semi-structured interviews, Dutch language and literature, secondary education, autonomy, pedagogics

Inhoud

1. Inleiding	1.1 De <i>Schrijfakademie</i>	5
	1.2 Eerder onderzoek	6
	1.3 Het schoolvak Nederlands	7
	1.4 Lopende discussies	8
	1.5 Aanleiding onderzoek en onderzoeksvraag	11
2. Methode	2.1 Onderzoeksopzet	13
	2.2 Respondenten	14
	2.3 Verwerking	16
	2.4 Sturende effecten	17
3. Resultaten	3.1 Profiel	19
	3.2 Variatie	20
	3.3 Autonomie	22
	3.3.1 Keuzevrijheid van thema	
	3.3.2 Niveaus	23
	3.3.3 Creativiteit	23
	3.4 Beoordeling	25
4. Discussie	4.1 Leerlingoordeel en variatie	27
	4.2 Zelfbeschikking (SDT)	28
	4.2.1 Creativiteit	30
	4.2.2 Differentiatie	31
	4.2.3 Beoordeling	32
	4.3 <i>Young Adult</i> -literatuur en persoonsvorming in het lees- en schrijfonderwijs	33
5. Conclusie		36
Nawoord		38
Dankwoord		40
Bibliografie		41
Bijlage 1	1.1 Notulen interviews digitaal	44
	1.2 Notulen interviews Hoorn	48

	1.3 Notulen interviews Haarlem	58
	1.4 Notulen interviews Valkenswaard	63
	1.5 Notulen interviews Rotterdam	72
	1.6 Notulen interviews Assen	82
	1.7 Notulen interviews Eindhoven	88
	1.8 Notulen interviews Roermond	95
	1.9 Notulen interviews Amsterdam	103
	1.10 Notulen interviews Silvolde	109
	1.11 Notulen interviews Tilburg	117
Bijlage 2	2.1 Informatiebrief leerlingen 12- 15 jaar	122
	2.2 Informatiebrief leerlingen 16+ jaar	125
Bijlage 3	Demografisch overzicht respondenten	128
Bijlage 4	Kwantitatief overzicht uitspraken leerlingen	134

1. Inleiding

1.1 De *Schrijfakademie*

De *Schrijfakademie* is een initiatief opgezet in 2020 vanuit alle universitaire opleidingen Nederlandse taal en cultuur in Nederland, middelbare schooldocenten, uitgeverijen en schrijversorganisaties; het wordt gesubsidieerd door het ministerie van OCW. De *Schrijfakademie* beoogt leerlingen van alle schooltypen en klassen en mbo-studenten te stimuleren door middel van creatieve schrijfopdrachten die leerlingen kennis laten maken met de uitdrukkingsmogelijkheden van taal, om meer geoefende lezers te worden en via het schrijven verbanden te zoeken tussen zichzelf en de omringende wereld en cultuur. De *Schrijfakademie* is volop in ontwikkeling: er zijn gesprekken gevoerd met docenten over de inrichting van de methode en er zijn focusgroepen opgezet om de opbouw van de website en haar inhoud te bespreken en te verbeteren (Schrijfakademie, 2020). De *Schrijfakademie* wenst niet alleen de mening van docenten tegemoet te komen, maar wil ook aansluiten bij de visie die leerlingen op onderwijs hebben. Op die manier wil de *Schrijfakademie* een breed scala aan perspectieven meenemen bij de verdere ontwikkeling van de schrijfmethode. De houding van de leerlingen is niet leidend, maar deze kan wel nieuwe inzichten bieden die anders misschien over het hoofd waren gezien.

De ontwikkelaars van de *Schrijfakademie* wilden graag een beter inzicht krijgen in de veelheid aan houdingen van leerlingen tegenover (creatief) schrijfonderwijs en het schoolvak Nederlands, zodat ook deze meningen zouden kunnen bijdragen aan het brede discours omtrent de ontwikkeling van de methode. Vanuit deze wens zijn wij als student-assistenten gevraagd om een rondgang te doen onder een zo divers mogelijke groep leerlingen. Dit onderzoeksverslag is de documentatie daarvan.

In het vervolg van deze inleiding zullen wij een schets maken van het al uitgevoerde kwantitatief onderzoek naar de houding van leerlingen tegenover het schoolvak Nederlands. Bovendien zullen we omwille van transparantie beschrijven volgens welke didactische en pedagogische overtuigingen de *Schrijfakademie* al wordt ingericht. Hoewel we hebben getracht ons met een zo open mogelijke blik te positioneren tegenover de leerlingen, heeft de onderwijsfilosofie van de *Schrijfakademie* onontkoombaar invloed gehad op onze houding in de interviews; alleen al omdat de interviews als doel hadden om bij te dragen aan de ontwikkeling

van die specifieke methode. Daarnaast zullen we tonen hoe de visie van de *Schrijfakademie* zich verhoudt tot de huidige inrichting van het schoolvak Nederlands en welke algemene vakinhoudelijke discussies er al lopen over de inrichting van het Nederlands schrijfonderwijs en de persoonsvormende dimensie daarvan.

1.2 Eerder onderzoek

Hoewel al eerder onderzoek is verricht naar de houding van leerlingen ten opzichte van het schoolvak Nederlands, zijn deze onderzoeken voornamelijk kwantitatief en weinig kwalitatief van aard: door middel van het bevragen van schaalbegrippen en stellingen via vier- en vijfpunts-Likertschalen is de houding van leerlingen getoetst (Van Asseldonk & Coppen, 2021; Prinsen & Witte & Suhre, 2018; Qompas, 2018). Prinsen, Witte en Suhre (2018) bevroegen in totaal 488 leerlingen uit de eindexamenklassen havo, vwo en gymnasium, onder andere op de schaalbegrippen *saai, leuk, interessant, nuttig, moeilijk*. Leerlingen mochten stellingen geformuleerd als 'Ik vond de lessen Nederlands in de bovenbouw meestal: ...' beoordelen aan de hand van een vierpunts-Likertschaal (helemaal oneens, oneens, eens en helemaal eens). De gemiddelde scores op alle schalen variëren van 2,13 tot 2,85 (voor havo en vwo samen). De onderzoekers concluderen dat leerlingen het schoolvak Nederlands vooral saai, niet leuk, niet interessant en niet moeilijk vinden, maar wel enigszins nuttig (het laatste vooral op basis van de oordelen van de havoleerlingen).

Bonset (2018) uitte kritiek op het onderzoek van Prinsen, e.a. (2018), omdat door het gebruik van absolute schalen er geen informatie beschikbaar is over de opvattingen van leerlingen over het schoolvak Nederlands in vergelijking met de andere schoolvakken. Ook bekritiseert hij het ontbreken van de neutrale optie op de Likertschaal.

Van Asseldonk en Coppen (2021) hebben eveneens kwantitatief onderzoek gedaan via een vrijwillige enquête naar houding van leerlingen in de bovenbouw havo/vwo ten opzichte van het schoolvak Nederlands. Hierin hebben zij het onderzoek van Prinsen e.a. (2018) en Qompas (2019) meegenomen en geprobeerd daarmee hun eigen aanpak te verbeteren. Zo zijn er vijf schaalbegrippen in plaats van vier (*nuttig, leuk, moeilijk, interessant, saai*) en zijn deze geformuleerd als stellingen.

Ook maken zijn gebruik van een vijfpunts-Likertschaal waarin een neutrale optie is meegenomen. Uit de resultaten bleek dat jongeren het schoolvak vooral beoordelen als *saai, niet leuk/interessant, niet moeilijk* maar wel enigszins *nuttig*. Leerlingen blijken *leuk* en *interessant* semantisch weinig van elkaar te onderscheiden en het schaalbegrip *saai* werd voornamelijk geassocieerd met het begrip *ongevarieerd*.

Ook dit onderzoek kent enkele mankementen. Zo is alleen de bovenbouw van havo/vwo bevraagd en is daarmee een grote groep vmbo-leerlingen uitgesloten van het onderzoek. Dit maakt het lastiger om een generaliserend beeld te vormen vanuit die resultaten. Een andere beperking is dat leerlingen niet is gevraagd om hun antwoorden toe te lichten. Leerlingen konden slechts met vijf verschillende punten hun standpunt aangeven zonder dat er ruimte is geweest om te vragen: waarom? De verbanden tussen de verschillende resultaten daarmee vooral speculatief.

Ook wat betreft schrijfonderwijs is er al enig onderzoek gedaan naar de houding van leerlingen. Zo bleek uit een peiling op *Scholieren.com* in opdracht van *Schrijfakademie* dat 19% van de 3187 respondenten als grootste wens voor het huidige schoolvak Nederlands heeft om meer eigen verhalen en/of fictie te schrijven (Onze Taal, 2018). Dit percentage lijkt in eerste instantie niet bijzonder hoog. Toch kwam de wens naar creatief schrijven als grootste wens uit de bus. Bovendien verwijst dit percentage niet naar leerlingen die creatief schrijven als mogelijke toevoeging zien, maar naar leerlingen die het zien als het meest voorname gemis in het huidige curriculum.

1.3 Het schoolvak Nederlands

Binnen het huidige schoolvak Nederlands is momenteel sprake van verkaveling van de verschillende taalvaardigheden. Lees- en schrijfvaardigheid worden doorgaans los van elkaar behandeld en secties Nederlands delen het curriculum ook zo op dat deze verschillende talige vaardigheden niet met elkaar in verband worden gebracht. Deze verkaveling is ook terug te zien in de verschillende lesmethodes voor het schoolvak Nederlands (Van der Leeuw et al., 2017). De verschillende vaardigheden, zoals leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, en grammatica, worden in losse hoofdstukken besproken en de bijbehorende oefeningen bevatten doorgaans geen overlap met de andere talige vaardigheden.

Daarnaast is het huidige schrijfonderwijs dat getoetst wordt voornamelijk gericht op het behalen van het onderdeel schrijfvaardigheid op het eindexamenprogramma (Examenprogramma Nederlandse taal havo/vwo, 2021). Hierom is er een speciale focus op de inzet van schrijfstrategieën tijdens het schrijven van een zakelijke tekst. Dit neemt niet weg dat docenten nog steeds creatief schrijfonderwijs kunnen geven, maar het ontbreekt nagenoeg in het curriculum van de bovenbouw en wordt vaak gezien als een extraatje voor de leerling (Jansen & Van den Bergh, 2010). Creatief schrijfonderwijs is dus iets dat vanuit het eigen initiatief van docent moet ontstaan en niet een onderdeel dat verplicht wordt door het curriculum. Dit staat haaks op eerder onderzoek naar het schrijfgedrag van jongeren: jongeren schrijven graag, ze schrijven voornamelijk voor hun eigen plezier en hun voorkeur gaat uit naar creatieve teksten (De Rooij, 2009). Ook heeft het combineren van verschillende talige vaardigheden, zoals lees- en schrijfvaardigheid, een positief effect op de resultaten van de leerling op beide gebieden (Janssen & Van den Bergh, 2010; Vis et al., 2021).

Het huidige schrijfonderwijs binnen het schoolvak Nederlands staat in scherp contrast met de visie van *Schrijfakademie* op schrijven en schrijfonderwijs. Waar de verschillende talige dimensies nu veelal gescheiden van elkaar worden, pleit de *Schrijfakademie* voor meer verbondenheid tussen de verschillende talige vaardigheden.

1.4 Lopende discussies

Gedurende de schoolcarrière van leerlingen is het voor het behalen van een diploma de bedoeling dat zij uiteindelijk bepaalde niveaus op het gebied van taal halen, deze staan in het Referentiekader taal. Deze niveaus zijn ingedeeld in vier verschillende domeinen: mondelinge taalvaardigheid, lezen, schrijven, taalbegrippen- en verzorging. Het Referentiekader zelf is opgedeeld in fundamentele niveaus (aangeduid met een F) en streefniveaus (aangeduid met een S). Het fundamentele niveau is de basis die leerlingen zouden moeten beheersen en het streefniveau is voor leerlingen die meer uitdaging aankunnen (SLO, 2021).

Door splitsing van de domeinen van het Referentiekader ontstaat ook een splitsing van didactische en persoonsvormende elementen. Momenteel is persoonsvorming binnen het schoolvak Nederlands bij creatieve schrijfoopdrachten de enige expliciete

vorm van persoonsvorming binnen de vier verschillende domeinen volgens het Referentiekader. Daarnaast zijn deze schrijfopdrachten ontworpen om niet verder te komen dan referentieniveau 1F. Dit betekent dat het basisniveau dat leerlingen moeten beheersen ook het eindniveau is en leerlingen dus niet verder geprikkeld worden om zich verder te ontwikkelen door middel van schrijven. Hierom betoogt Steenbakkers (2021) dat de pedagogische en daarmee het persoonsvormende aspect van onderwijs in de huidige opzet van het schoolvak Nederlands vrijwel niet dan wel geïsoleerd aan de orde is. Steenbakkers pleit voor een nieuwe wijze van pedagogiek in het onderwijs die zich richt op de persoonsvorming en volwassenwording van de leerlingen die verder wordt doorgetrokken dan alleen in creatieve schrijfopdrachten. Hiermee wil hij niet zeggen dat persoonsvorming het enige hoofddoel in het onderwijs moet zijn, maar dat persoonsvorming naast de domeinen kwalificatie en socialisatie staat.

Hiermee sluit Steenbakkers aan op de drie doeldomeinen van Biesta (2011). Biesta stelt dat naast de domeinen kwalificatie (kennis en vaardigheden, de manier waarop onderwijs mensen kwalificeert) en socialisatie (deel worden van bestaande politieke, culturele, sociale en professionele 'ordes') een derde doeldomein onderscheiden kan worden. Dit is het doeldomein subjectivering of persoonsvorming, waarbij de ontwikkeling van de leerling als persoon, dus op het hoe en wat een leerling is en hoe dat betrekking heeft op de relaties van de leerling tot de ander, centraal staat.

Biesta schetst de subjectificatie of persoonsvorming als een primair overkoepelend leerdoel dat sterk samenhangt met de kwalificatie en socialisatie van de leerling:

This qualification function of education is an important task and provides an important justification for schooling. Whereas some would argue that this is all schools should do, it is not too difficult to see that even the simplest provision of knowledge and skills already provides a certain way of (re)presenting the world and presenting what is considered to be of value. For this reason, in addition to qualification, there is always also socialization going on — the (re)presentation of cultures, traditions, and practices, either explicitly but often also implicitly, as the research on the hidden curriculum has shown. Further to qualification and socialization, it can be argued that education always also impacts on the student as individual, either by enhancing or by restricting capacities and capabilities, for

example. This third function can be called individuation, although in my own work — for reasons outlined below — I have referred to it as subjectification. (p. 92)

Biesta legt een sterke nadruk op de autonomie en verantwoordelijkheid van het subject tegenover diens omgeving. Hij kiest intentioneel niet voor de formulering 'individu', omdat – specifiek voor de Engelse taal – het woord 'subject' impliceert dat de actor niet handelt zonder maatschappelijke en culturele beperking, maar hierbinnen ook *subjected* is aan externe krachten.

Dat raakt aan de kern van Biesta's beargumentering voor zijn visie op subjectificatie: het is het proces waarin een subject proefsgewijs ondervindt binnen welke kaders die zijn autonomie kan uitvoeren. Om deze reden acht Biesta socialisatie als een inherent onderdeel van de subjectificatie: het is de verkenning van, en individuele voeging tot het discours. Autonomie – zo stelt Biesta – is geen optie, maar een vanzelfsprekendheid. Het is om die reden de taak van het onderwijs om leerlingen te onderwijzen hoe om te gaan met de plicht die zij onontkoombaar kennen tegenover die autonomie. De rol van de docent binnen dit kader is het duidelijk maken aan leerlingen welke uitingen verstandig zijn en van waarde zijn binnen een discours en welke niet, of zelfs schadelijk zijn.

Tegenover subjectificatie plaatst Biesta *objectificatie*. Deze karakteriseert hij als een gevolg van onderwijs dat een al te grote focus legt op louter kwalificatie: onderwijs dat risico in elke vorm tracht te elimineren door radicaal te standaardiseren en ten dienste te staan van een altijd groeiende wens naar efficiëntie. Het is onderwijs dat geen kritische houding, maar reproductie centraal stelt. Het is eenzelfde klacht die Steenbakkers (2021) uitte richting de huidige opzet van het vak Nederlands.

Biesta gaat zelfs zo ver om onderwijs dat subjectificatie niet erkent, indoctrinatie te noemen. Waardevol onderwijs dient een inherent risico te accepteren:

As [soon as] we acknowledge that education is also about subjectification, then the subject-ness of the student is not a problem that needs to be overcome in order to make the educational machine more predictable and effective, but it is actually the very point of our endeavors. (p. 103)

Biesta stelt dat elke actie van een docent een uitvoering van macht is. Dat kan een poging tot een subjectificatie van de leerlingen zijn, of een interventie met een beperkend effect. Onderwijs zou moeten erkennen dat de subjectificatie van de leerling een onontkoombaar iets is, met als gevolg dat het onderwijs de plicht heeft deze in goede banen te leiden. Om dit verder te duiden haalt Biesta een uitspraak van Mollenhauer (1972) aan, die beschrijft hoe de intenties van docenten altijd 'fundamentally broken' zijn. Het is een illusie om te denken dat leerdoelen altijd op de ideale manier, op een objectief meetbare wijze zullen worden behaald door leerlingen. Het erkennen van deze gebrokenheid geeft de ruimte voor een nieuwe visie: uit de manier waarop een leerling omgaat met het onderwijs, vormt de subjectificatie zich. Dat is het fundamenteel betekenisvolle aspect van onderwijs.

De drie doeldomeinen zijn in Biesta's visie niet gescheiden van elkaar, maar overlappen juist. Vanwege deze overlapping moeten docenten in staat zijn om niet alleen oordelen te vellen over wat onderwijspedagogisch wenselijk is in relatie tot de drie doeldomeinen, maar ook om een balans op te maken tussen deze doeldomeinen.

De visie van de *Schrijfakademie* op (schrijf)onderwijs en de visie van Steenbakkers en Biesta hebben zeer veel raakvlakken. De *Schrijfakademie* ziet het onder woorden brengen van je gevoelens en gedachten als kern voor het schrijfproces. Schrijven is jezelf continu in de wereld om je heen plaatsen en dat verwoorden. Deze vorm van schrijven wordt door de *Schrijfakademie* 'onderzoekend schrijven' genoemd: een proces waarin de buitenwereld, de binnenwereld van de schrijver en de taal zelf wordt onderzocht. Hiermee wordt een kritisch denkvermogen van leerlingen over zichzelf en de wereld om hen heen gestimuleerd en gevormd (Van Dijk & Stronks, 2022). Dit persoonsvormende proces is ook een doel van de *Schrijfakademie* (Schrijfakademie, 2022).

1.5 Aanleiding onderzoek en onderzoeksvraag

Eerder onderzoek dat is uitgevoerd naar de houding van leerlingen rondom het vak Nederlands biedt ons de kans om de vastgestelde patronen met kwalitatief onderzoek verder uit te diepen. Eerder onderzoek verklaart immers niet *waarom* leerlingen bepaalde opvattingen hebben ten opzichte van het vak Nederlands.

Om niet alleen de visie van docenten mee te nemen in de ontwikkeling van *Schrijfakademie* maar ook te luisteren naar de wensen van leerlingen wil *Schrijfakademie* onderzoeken wat de wensen van leerlingen zijn. Hiermee wil *Schrijfakademie* bij het al bestaande kwantitatieve onderzoek aansluiten door middel van verdere verdieping met kwalitatief onderzoek. Daarom luidt onze onderzoeksvraag: **welke wensen voor het schoolvak Nederlands en (creatief) schrijfonderwijs hebben scholieren?**

De opzet van het onderzoeksverslag is enigszins ongebruikelijk, omdat een deel van de aangehaalde secundaire literatuur pas in de discussie zal verschijnen. Wij hebben hiervoor gekozen omdat deze literatuur niet zozeer een aanleiding was voor interviewvragen, maar eerder benut wordt om bepaalde uitingen van leerlingen verder te duiden en te relateren aan een wetenschappelijk discours.

1. Methode

2.1 Onderzoeksopzet

We hebben semigestructureerde interviews uitgevoerd met groepen van circa drie leerlingen. Het semigestructureerd interview als 'een checklist met onderwerpen, waarvan de volgorde vrij is', dat het best benut kan worden 'als je al wel enige informatie hebt, maar denkt dat er misschien ook nog andere zaken spelen' (Baarda, 2020). In dat opzicht sluit het semigestructureerd interview vormelijk goed aan op zowel het verkennende als het verdiepende karakter van dit onderzoek.

Ieder gesprek duurde circa 20 tot 25 minuten. Met als uitgangspunt om de leerlingen zo min mogelijk inhoudelijk te sturen, hebben we op een brede manier de volgende punten bevraagd:

I. **Profielschets**

'Lezen en/of schrijven jullie wel eens?'

II. **Over het vak Nederlands**

'Wat zijn jullie ervaringen met het vak Nederlands, schrijfonderwijs en creatief schrijven? Wat is jullie mening daarover?'

III. **Toekomstvisie**

Aan de hand van punten uit 'over het vak Nederlands' vroegen we leerlingen om innovatieve en creatieve oplossingen te bedenken.

In de gesprekken hebben we gestreefd naar een vertrouwde, losse sfeer, met als doel deze te laten uitmonden in inhoudelijk rijke en oprechte antwoorden. Deze laagdrempeligheid heeft op meerdere manieren een zeer prominente rol gekregen binnen het onderzoek. Zo stonden wij, als student-assistenten van negentien en een-en-twintig jaar, tamelijk dicht bij de beleveniswereld van de geïnterviewden; daarom konden we gemakkelijk op een informele, en juist daarom zeer effectieve manier met de leerlingen communiceren. Naar onze ervaring motiveert het

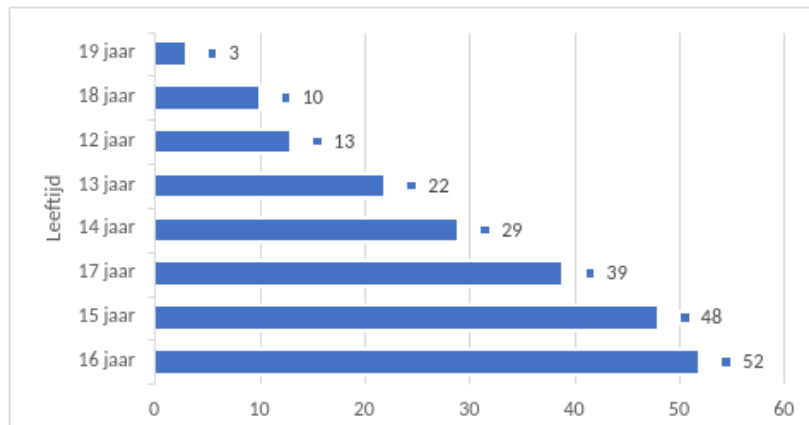
leerlingen tot hoog engagement en creëert het de basis voor een vruchtbare, respectvolle discussie tussen leerlingen onderling.

Bovendien hebben alle gesprekken op vrijwillige basis plaatsgevonden. In de klas vroegen we wie van de leerlingen eventueel geïnteresseerd was in het deelnemen aan een informeel interview over ervaringen met het vak Nederlands en schrijfonderwijs. Voorafgaand aan het gesprek kregen de leerlingen de gelegenheid om een informatiebrief te lezen, waarin het doel van het onderzoek en de omgang met persoonsgegevens uitvoerig uitgelegd werd (bijlage 2). Als de leerling jonger dan zestien jaar was, mocht die het formulier na het gesprek aan de ouders doorgeven, opdat zij schriftelijke toestemming tot deelname konden verschaffen. Leerlingen vanaf zestien jaar hebben ter plekke de gelegenheid gekregen tot dusdanige toestemming. Tijdens het gesprek is tevens meermaals aan de leerlingen geëxpliciteerd dat zij vanzelfsprekend hun deelname ten alle tijden konden en mochten opzeggen, ook met terugwerkende kracht.

2.2 Respondenten

Aan het onderzoek hebben in totaal 216 vwo-, havo-, vmbo-, havo/vwo- en gymnasiumleerlingen deelgenomen, verdeeld over 77 gesprekken en 10 scholen. We hebben ernaar gestreefd een zo divers mogelijke groep leerlingen te spreken. Hoewel we in grote mate afhankelijk waren van de respons die scholen gaven op ons verzoek tot deelname, vonden we het van groot belang uit deze respons een zo representatief mogelijke groep respondenten samen te stellen. Hiervoor zijn voornamelijk de variabelen leeftijd, jaarlaag, niveau en de spreiding van scholen door het land in acht genomen. Onderstaand figuur en onderstaande tabellen tonen een demografisch overzicht van de groep respondenten, waarover in bijlage 3 verder uitgeweid wordt:

Figuur 1. Frequentie leeftijd respondenten

Tabel 2. Kruistabel frequentie jaarlaag en niveau respondenten

Niveau	Klas 1	Klas 2	Klas 3	Klas 4	Klas 5	Klas 6	Totaal
Gymnasium	0	0	0	0	2	0	2
HAVO	4	9	5	37	20	0	75
HAVO/VWO	0	9	0	0	0	0	9
VMBO	6	6	15	6	0	0	33
VWO	0	0	11	20	34	32	97
Totaal	10	24	31	63	56	32	216

Tabel 5. De spreiding van bezochte scholen door Nederland (regio aan de hand van de nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek: NUTS 1-gebieden)

School	Plaats	Provincie	Regio (NUTS 1)	Frequentie gesprekken	Frequentieleerlingen
Atlas College	Hoorn	Noord-Holland	Oost (NL2)	10	29
Eerste Christelijk Lyceum	Haarlem	Noord-Holland	West (NL3)	5	14
SG Weredi	Valkenswaard	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	9	24
Kralingen Lyceum	Rotterdam	Zuid-Holland	West (NL3)	9	27
Nassaucollege	Assen	Drenthe	Noord(NL1)	6	19
Novalis College	Eindhoven	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	7	21
BC Broekhin	Roermond	Limburg	Zuid (NL4)	8	23
ALASCA	Amsterdam	Noord-Holland	West (NL3)	6	17
Almende College	Silvolde	Gelderland	Oost (NL2)	8	23
Willem II College	Tilburg	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	5	15
Privégesprek (digitaal)	Tilburg	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	1	1
Privégesprek (digitaal)	Zevenaar	Gelderland	Oost (NL2)	1	1
Privégesprek (digitaal)	Zwolle	Overijssel	Oost (NL2)	1	1
Privégesprek (digitaal)	Hilvarenbeek	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	1	1

Voorts hebben we er ter plekke ook aandacht voor gehad om wat betreft (zichtbare) etniciteit en gender een diverse groep leerlingen te spreken, hoewel we tevens de keuze hebben gemaakt de exacte spreiding niet te noteren. Het leek ons een onnodige breuk van de privacy van de leerling om dusdanig gevoelige en complexe gegevens te boek te stellen.

2.3 Verwerking

Per gesprek zijn er bondige notulen gemaakt (bijlage 1) en zijn deze notulen opgedeeld in de eerder benoemde categorieën 'profielchets', 'over het vak Nederlands' en 'toekomstvisie'. In de eindfase van het onderzoek zijn de meest praktisch bruikbare delen van deze notulen op kleur gecodeerd op basis van de zes

meest prominent aanwezige didactische en pedagogische thema's binnen de gesprekken:

1. Profiel
2. Variatie
3. Autonomie
 - a. Creativiteit
 - b. Keuzevrijheid van thema
 - c. Niveaus
 - d. Beoordeling

Vervolgens hebben we een kwantitatief overzicht gemaakt van uitspraken die vaak terugkwamen. Deze uitspraken hebben we onderverdeeld in de gemarkeerde thema's. De selectie van de geturfde uitspraken is gemaakt op basis van eigen inschattingen en is terug te zien in bijlage 4. De resultaten zijn dan ook gerapporteerd als een combinatie van waardevolle voorbeelduitspraken en kwantitatieve data die de representativiteit van een uitspraak verder kunnen ondersteunen of betwisten. Wel is het belangrijk om te vermelden dat de kwantitatieve data geen sluitend oordeel geven over de exacte mening van leerlingen over een bepaald onderwerp. De interviews waren immers van relatief korte duur in verhouding tot de grote variëteit aan onderwerpen die in het onderzoek als geheel aan bod is gekomen. Niet ieder onderwerp is binnen ieder gesprek besproken. Een leerling kan een mening over een bepaald onderwerp hebben gehad, maar deze niet aan bod hebben gebracht. De kwantitatieve data hebben louter als doel om de kwalitatieve bevindingen te ondersteunen en te vermijden dat enkele uitspraken disproportioneel worden uitgelicht en/of gegeneraliseerd.

2.4 Sturende effecten

De informatiebrief (bijlage 2) maakt aan leerlingen al duidelijk dat de *Schrijfakademie* als doel heeft om het Nederlands schrijfonderwijs creatiever te maken. Het is waarschijnlijk dat dit een sturend negatief effect heeft gehad op

leerlingen ten opzichte van het huidige onderwijs. Dit is aan de ene kant een mankement van het onderzoek, maar het heeft ons aan de andere kant wel in staat gesteld om tijdens de redelijk korte gesprekken al snel de details te bespreken over hoe de inrichting van de *Schrijfakademie* de leerlingen praktisch tegemoet kan komen. Uiteindelijk was het doel van de gesprekken natuurlijk ook om ideeën voor de praktische ontwikkeling van de *Schrijfakademie* te verzamelen.

Daarnaast hebben wij als interviewers in het merendeel van de gesprekken een sturende rol gehad door kwesties te bevragen die in eerdere gesprekken al werden opgebracht door leerlingen. Op deze manier hebben we bepaalde thema's sterk kunnen uitdiepen. De betreffende thema's zijn voornamelijk:

- Niveaus
- Beoordeling

Overige thema's werden vaak al organisch door leerlingen zelf opgegooid als gespreksvoer.

2. Resultaten

3.1 Profiel

Het is opvallend dat de mate van motivatie van leerlingen voor het vak Nederlands in veel gevallen geen sterk verband lijkt te houden met motivatie voor lezen of schrijven in de vrije tijd. Tijdens 42 van de 77 gesprekken¹ was er tenminste één leerling die aangaf graag te lezen in de vrije tijd² en in 34 gesprekken gold dit voor schrijven, terwijl simultaan in 42 gesprekken de consensus bleek dat het schoolvak Nederlands 'saai' is. Gesprek 17 kan worden gezien als een illustratie van dit patroon. Hierin gaf een leerling uit vwo 6 zelfs aan eerder op te staan om boeken te lezen als die van Haruki Murakami, Sally Rooney en Andre Aciman. Desalniettemin beschreef hij zijn houding tegenover het vak Nederlands als 'neutraal'. Nederlands was niet zozeer zijn 'favoriete vak'. Een medeleerling, die meldde actief een dagboek bij te houden en het prettig te vinden om 'gedachten op papier te zetten', gaf in datzelfde gesprek aan zich volledig bij die houding aan te sluiten.

Deze anekdote past tevens binnen een ander patroon. Terwijl een redelijk klein aantal respondenten aangaf graag Nederlandse boeken te lezen, bleek in veel gevallen de animo voor het lezen van Engelstalige fictie erg groot. In totaal zei in 27 gesprekken ten minste één leerling liever Engelse boeken te lezen dan Nederlandse. Onder leerlingen die in de vrije tijd verhalen of poëzie schreven, bleek bovendien in enkele gevallen dat zij schrijven in de Engelse taal verkozen boven schrijven in het Nederlands. Dit is onder meer het geval in gesprek 13. De respondent³ gaf aan vaak samen te schrijven met een vriend. Zij zouden elkaars geschreven werk regelmatig van feedback voorzien. De leerling gaf aan exclusief in het Engels te schrijven, met als reden dat 'het Nederlands een andere sfeer heeft'. In gesprek 24⁴ gaven de respondenten zowaar aan het lezen van Engelse fictie 'minder cringe' te vinden dan het lezen van Nederlandse fictie. Deze jongerenterm kan vertaald worden als 'tenenkrommend' of 'beschamend'.

¹ Bijlage 4 toont een volledig kwantitatief overzicht van terugkerende uitspraken.

² Hierbij rekenen we ook stripboeken mee.

³ Respondent 29; 3havo

⁴ Respondent 59, 60 en 61; 5vwo

Het markante imagoverschil tussen Engelstalige en Nederlandstalige fictie lijkt vooral verband te houden met de representatie van jongeren binnen genres en de associaties die deze genres oproepen. Zo uitten leerlingen in 35 gesprekken een gebrek aan jongerenrepresentatie te ervaren tijdens de lessen Nederlands. In gesprek 54 werd gezegd vooral oudere, mannelijke verhalen en meningen terug te zien in de lesstof en de literatuur die ze lezen.

Het contrasteert met een populair literair genre onder de gesproken jongeren: *Young Adult*, een term die duidt op voornamelijk Engelstalige jeugdliteratuur die expliciet de beleveniswereld van jongeren verbeeldt. In 28 gesprekken vermeldt ten minste één persoon graag *Young Adult*-literatuur te lezen.

Ook geven leerlingen aan veel animo te hebben voor alternatieve, of 'onorthodoxe' vormen van fictie en poëzie, zoals *spoken word*⁵, stripboeken⁶, Instagrampoëzie⁷ en liedteksten⁸.

3.2 Variatie

Leerlingen meldden het vak Nederlands vooral te ervaren als saai/droog (42 gesprekken) en soms ook als nutteloos (10 gesprekken). Het gebruik van de term 'nutteloos' is frappant, omdat deze niet zozeer vanuit de klassieke drogreden 'Ik spreek al Nederlands' wordt geformuleerd, maar meer vanuit een oproep om het verband tussen het vak Nederlands en de omringende wereld duidelijker te maken (36 gesprekken). Zo betogen de respondenten⁹ in gesprek 19 om het eindexamen te verlossen van 'trucjes leren' en om een connectie te vinden met actuele maatschappelijke vraagstukken. Leerstof van het vak Nederlands, met name als het gaat om tekstbegrip, kunnen sommige leerlingen zich slechts voorstellen binnen de context van het vak Nederlands. De relevantie buiten het klaslokaal lijkt schemerig.

⁵ Gesprek 34; respondent 88, 89, 90; 5havo

⁶ Gesprek 6; Respondent 7 en 8; 1havo

⁷ Gesprek 46; Respondent 125, 126 en 127; 3vmba

⁸ Gesprek 63; Respondent 174, 175, 176; 6vwo

⁹ Respondent 46, 47 en 48; 5vwo

Verder wordt dat oordeel vooral beargumenteerd vanuit de vormelijke opzet van het vak. De respondenten¹⁰ in gesprek 73 duiden de opzet van het vak aan als 'cyclisch'. Hiermee wordt bedoeld op methodes als *Nieuw Nederlands*, die elk schooljaar dezelfde of zeer vergelijkbare inhoudelijke domeinen behandelen, waarbinnen de stof zelden sterk differentieert van de stof van het jaar daarvoor. Hierbij kan gedacht worden aan het jaarlijks oefenen van soorten tekststructuren en de verschillende functies van signaalwoorden. Hierdoor ontwikkelt zich onder leerlingen een gevoel van stagnatie. Nederlands biedt op een dergelijke manier de leerling weinig perspectief op persoonlijke, vakinhoudelijke ontwikkeling of mogelijkheden tot uitdaging of excelleren¹¹.

Tevens wordt benadrukt hoe opdrachten vaak op vergelijkbare en 'droge' manieren zijn ingericht. Een veelvuldig benoemd voorbeeld hiervoor was het klassieke boekverslag. In gesprek 60¹² merkten de respondenten op dat zij, naast het schrijven van een boekverslag, ook eens de opdracht hebben gekregen om een fictieve dialoog te schrijven tussen personages uit een gelezen roman. Deze opdracht beoordeelden zij vele malen positiever dan een boekverslag; ze gaven het als een treffend voorbeeld van een wijze waarop docenten het curriculum gevarieerder kunnen presenteren.

Binnen deze visie beaamden de respondenten¹³ in gesprek 65 een verschoven focus van reproductie naar discussie. Zij riepen op tot een prominentere rol voor debat en retoriek. Zij zagen een rol hiervoor binnen hun visie op schrijfonderwijs. Ook de respondenten¹⁴ in gesprek 31 merkten op een wens te hebben naar een sterkere verbinding tussen mondelinge en schriftelijke vaardigheden. In 9 gesprekken werd door leerlingen debat zelf aangedragen als een zeer prettig en leerzaam onderdeel van het schoolvak Nederlands.

Dit raakt aan de kern van het enthousiasme van een aanzienlijk deel van de gesproken leerlingen voor de introductie van creatief schrijven in het curriculum. Ze

¹⁰ Respondent 203, 204 en 205; 4havo

¹¹ Zie bijvoorbeeld gesprek 13 en 66.

¹² Respondent 166 en 167; 5havo

¹³ Respondent 180, 181 en 182; 4havo

¹⁴ Respondent 79, 80 en 81; 5vwo

uitten een fel verlangen naar een hernieuwde aandacht voor zowel inhoudelijke als vormelijke variatie binnen het vak Nederlands. Het is een wens die in 55 van 77 gesprekken door leerlingen naar voren werd gebracht en is daarmee met stip de breedst gedragen wens onder de gesproken leerlingen. Ze hebben een afkeer voor de wijze waarop het schoolvak is gereduceerd tot een aftekenlijst van leerdoelen, waarvan de maatschappelijke relevantie onzeker schijnt.

3.3 Autonomie

Het enthousiasme van leerlingen voor een vergrote focus op (creatief) schrijfonderwijs kent wel voorwaarden. Hierbinnen kan het begrip 'autonomie' worden opgevat als een paraplu-begrip. Onderstaande subparagrafen tonen hoe autonomie zich op verschillende wijzen manifesteert in de toekomstvisie van leerlingen op schrijfonderwijs.

3.3.1 Creativiteit

Leerlingen bleken tamelijk uiteenlopende definitie te geven van het begrip 'creativiteit'. Dikwijls koppelen leerlingen creativiteit aan de begrippen 'fantasie' en 'vrijheid'.

In 48 gesprekken gaven leerlingen aan dat in de huidige vorm van het schoolvak Nederlands zelden ruimte is om creatief te zijn, omdat ze in de regel alleen werken volgens de richtlijnen van de lesmethode. In 43 gesprekken werd de wens geuit naar een lossere inkadering van creatieve schrijfoopdrachten. Binnen schrijfoopdrachten voelen leerlingen weinig ruimte tot autonomie; opdrachten zijn zowel vormelijk als thematisch sterk ingekaderd en er is weinig ruimte voor eigen inbreng. Leerlingen ervaren dit als een beteugeling van het creatieve schrijfproces.

De respondenten¹⁵ in gesprek 65 gaven aan dat de lessen Nederlands zeer 'volgens het boekje' gegeven worden. Meer mogelijkheden om hun creativiteit in een

¹⁵ Respondent 180, 181 en 182; 4havo

opdracht te uiten lijkt voor een hoop leerlingen een prettig vooruitzicht, waardoor ze meer voldoening uit de lessen zouden kunnen halen. De respondenten¹⁶ in gesprek 19 beamen dit en geven aan dat een verminderd verplichtingsgevoel aangenaam zou zijn.

De respondenten¹⁷ in gesprek 33 geven aan een drang te hebben naar experimenteren, maar dat ze zich belemmerd voelen door de richtlijnen en inkadering. Door de inkadering van de lessen volgens richtlijnen die beperkend zouden zijn, is er geen ruimte om af te wijken van het gevraagde. Ze geven aan risico's te willen nemen maar dit niet te doen omdat ze bang zijn voor de gevolgen, zoals een laag cijfer. Enige vorm van beoordeling lijkt te contrasteren met het idee van een creatieve schrijfoopdracht als een uiting van originaliteit.

3.3.2 Keuzevrijheid van thema

Autonomie binnen het kiezen van thema's om over te schrijven is een grote behoefte onder leerlingen. Meerdere leerlingen geven aan geen verbinding te voelen met de momenteel meest gehanteerde thema's in schrijfoopdrachten (35 gesprekken) en een gebrek te voelen aan mogelijkheden om zelf voor een thema te mogen kiezen (41 gesprekken). Een veelvuldig terugkerend thema in de gesprekken is de actualiteit. Leerlingen tonen een grote interesse in de wereld om zich heen en willen daar graag over schrijven (36 gesprekken). In gesprek 40 geven de respondenten¹⁸ aan graag meer focus te zien op actuele onderwerpen, zoals klimaatverandering. Deze onderwerpen zouden hen meer prikkelen en voor uitdaging en plezier zorgen.

3.3.3 Niveaus

Wanneer leerlingen het hadden over zogenoemde 'inkadering' van opdrachten, ging het niet alleen over de autonomie om zelf de thematische inhoud van teksten te

¹⁶ Respondent 46, 47 en 48; 6vwo

¹⁷ Respondent 85, 86 en 87; 5vwo

¹⁸ Respondent 106, 107 en 108; 4vwo

bepalen, maar ook over de mate waarin leerlingen de ruimte krijgen om binnen het schrijfproces te experimenteren met taal.

Als het gaat om de mate van vormelijke inkadering binnen opdrachten, blijkt er onder leerlingen een breed spectrum aan meningen te bestaan. Zo geven de respondenten¹⁹ in gesprek 32 aan bij sommige opdrachten het gevoel te hebben 'in het diepe te worden gegooid'²⁰. Ze vertelden het leuk te vinden dat ze mee hadden mogen doen aan een lokale poëziewedstrijd, maar lastig vonden ze het wel: 'Ik heb nooit geleerd hoe je een gedicht moet schrijven.'

Aan de andere kant van het spectrum staan de respondenten²¹ in gesprek 69 die juist verwoordden dat door een al te grote inkadering het schrijfplezier beperkt wordt. Dit betekent echter geenszins dat deze leerlingen oproepen tot een vrije speelruimte, waarin inkadering slechts een belemmering is. Integendeel, over het gehele spectrum lijkt er een consensus te bestaan dat alle vormelijke inkadering binnen opdrachten ten dienste moet staan van de beoogde leerdoelen. De architect van een opdracht zou zich bij elke inkadering moeten afvragen of deze in het kader van de leerdoelen werkelijk noodzakelijk is of voornamelijk de autonomie van de leerling inperkt.

Wanneer deze architect echter de twee verschillende kanten van het spectrum in acht neemt, zal die zich realiseren dat zijn taak paradoxaal is. Het is immers lastig om een opdracht af te stemmen op zowel leerlingen die ruimte tot experiment de voorkeur geven, als op leerlingen die liever niet 'in het diepe worden gegooid'. In gesprek 9 benoemen de respondenten²² deze spanning en betogen dat deze op te lossen is middels de introductie van verschillende moeilijkheidsgraden binnen opdrachten.

Wel hadden zij daarbij enige kanttekeningen. Wat weerhoudt ongemotiveerde leerlingen er immers van om klakkeloos het meest gemakkelijke niveau uit te kiezen? Deze zorg uitten de respondenten²³ in gesprek 12. Simultaan bedenken ze

¹⁹ Respondent 82, 83 en 84; 5vwo

²⁰ Belangrijk is om te vermelden dat deze opmerking in slechts twee andere gesprekken expliciet is verwoord.

²¹ Respondent 192, 193 en 194; 2havo/vwo

²² Respondent 18 en 19; 3vwo

²³ Respondent 25, 26 en 27; 2vmbo

een oplossing: dit is onder andere waar de rol van de docent belangrijk wordt. Deze is de begeleider van de leerling in het individuele leertraject. Bovendien merken de leerlingen op dat niveaus binnen opdrachten docenten meer ruimte kunnen bieden om deze rol naar hun beste vermogen te vervullen.

Een andere zorg omtrent niveaus binnen de opdracht werd geuit door de respondenten²⁴ in gesprek 49. Zij drukten de angst uit dat leerlingen wellicht niet zouden durven op het eigen inkaderingsniveau voor een opdracht te schrijven, omdat er sprake kan zijn van groepsdruk of 'niveauschaamte'. De respondenten²⁵ in gesprek 54 reageerden hierop. Zij stelden dat zij het systeem omtrent niveaus niet voor zich zagen als een hiërarchisch systeem of 'een trap', maar als een 'afstand die afgelegd wordt'. Ze benutten de metafoor van een marathon om hun visie onder woorden te brengen. Een beginnend schrijver heeft immers meer begeleiding nodig om op gang te komen; zij verwezen naar deze schrijver als 'de wandelaar'. Als deze te hard zou gaan rennen, zou die een blessure op kunnen lopen. Naar de gevorderde schrijver verwijzen ze daaropvolgend met de term 'jogger'. Tenslotte zou de ervaren schrijver de ruimte moeten krijgen om te 'rennen'. Ze weerleggen de angst voor niveauschaamte niet alleen met deze focus op formulering, maar tevens opnieuw met een prominente rol voor de docent als mentor binnen de ontwikkeling van de schrijver.

3.3.4 Beoordeling

Een dusdanige op het individu gecentreerde manier van onderwijs voeren roept tevens de vraag op wat dat betekent voor de manier waarop schrijfproducten moeten worden beoordeeld. In de gesprekken werd op deze vraag geen eenduidig antwoord gegeven.

Wel is aan de orde geweest – zo geven de respondenten²⁶ in gesprek 21 aan – dat een creatief schrijfproduct erg persoonlijke en sentimentele inhoud kan bevatten. Dit is in totaal opgebracht in 8 gesprekken. Het zou om deze reden belangrijk zijn dat binnen de normering van schrijfproducten de focus vooral ligt op de vormelijke

²⁴ Respondent 134, 135 en 136; 3vmbo

²⁵ Respondent 149 en 150; 5vwo

²⁶ Respondent 52 en 53; 4havo

kwaliteit. Bovendien zou het 'vreemd voelen' om een cijfer te krijgen voor een schrijfproduct met dusdanig persoonlijke inhoud. Wel is hierbij een belangrijke kanttekening dat de wijze van beoordeling als thema in überhaupt slechts 13 gesprekken aan de orde is geweest. Dat maakt generaliserende uitspraken vrijwel onmogelijk. De individuele opmerkingen kunnen echter alsnog waardevol zijn.

Dat sommige leerlingen een cijfer ongepast vinden voor een creatief schrijfproduct, betekent geenszins dat leerlingen het schrijfproces niet zien als een ambachtelijk proces dat oefening vergt. Zo zeiden de respondenten²⁷ in gesprek 50 dat de rol van de schrijver belangrijk is binnen de maatschappij. De schrijver 'amuseert, informeert en brengt iets over op papier'. Juist daarom is feedback belangrijk. 'Dan weet je wat er beter kan'. Ook zij zijn het erover eens dat een cijfer niet gepast is voor een creatieve schrijfopdracht. In totaal 6 gesprekken is dit standpunt naar voren gekomen.

Bovendien zou een cijfer – zoals reeds benoemd in subparagraaf 3.3.1 - leerlingen belemmeren in het durven om risico te nemen: iets dat zij zien als inherent aan het schrijfproces. Leerlingen zouden 'binnen de lijntjes gaan kleuren'.

²⁷ Respondent 137, 138 en 139; 3vmb0

3. Discussie

4.1 Leerlingoordeel en variatie

Het is opvallend dat het oordeel van leerlingen tijdens de interviews over het vak Nederlands op enkele punten lijkt af te wijken van de bevindingen die Van Asseldonk en Coppen (2021) deden. Terwijl Van Asseldonk en Coppen concluderen dat leerlingen het vak Nederlands percipiëren als enigszins nuttig, meldden leerlingen in onze gesprekken vooral dat ze het vak als nutteloos ervaren. Zoals reeds benoemd verklaarden zij deze conclusie vanuit de onduidelijke verbinding tussen leerstof van het vak Nederlands en de omringende wereld. Hiervoor refereerden zij onder meer naar het eindexamen Nederlands, dat voornamelijk uit 'trucjes' bestaat.

Wel gaven zowel in de enquête van Van Asseldonk en Coppen, als tijdens de gesprekken leerlingen aan het vak Nederlands te ervaren als 'saai' en 'niet leuk'.

Van Asseldonk en Coppen (2021) concludeerden daarenboven dat leerlingen de begrippen 'saai' vooral associëren met het begrip 'ongevarieerd'. Deze uitspraak is opvallend wanneer deze vergeleken wordt met klachten binnen de interviews omtrent een vormelijk en inhoudelijk gebrek aan variatie. Hierbij kan gedacht worden aan de beschrijving van de methode *Nieuw Nederlands* als 'cyclisch' in gesprek 73. De vermoedens en aanzet tot kwalitatief vervolgonderzoek van Van Asseldonk en Coppen, sluit bijzonder sterk aan op de bevindingen van de interviews. Zo schrijven Van Asseldonk en Coppen:

Een verband tussen ongevarieerd en niet moeilijk ligt voor de hand. Als leerlingen het gevoel hebben steeds hetzelfde onderwezen te krijgen, zullen ze ook gemakkelijk de indruk hebben dat ze het allemaal al beheersen, en dat de leerstof dus niet moeilijk is. Evenzo ligt een verband tussen ongevarieerd en niet leuk/interessant voor de hand. Weinig variatie kan op den duur niet meer interessant zijn.

4.1 Zelfbeschikking - SDT

Een groot terugkerend thema uit de gesprekken met leerlingen is de behoefte naar autonomie. Leerlingen geven aan dat door het huidige gebrek aan autonomie binnen het schoolvak Nederlands ze ook een gebrek aan motivatie ervaren. Dit gebrek aan motivatie leidt tot verminderd plezier in het vak en uiteindelijk een lagere waardering onder leerlingen voor het schoolvak Nederlands. Deze observatie van leerlingen sluit aan op de zelfbeschikkingstheorie, ook wel *self determination theory* (SDT) genoemd (Deci 1985; Ryan 1991). Deze beschrijft drie natuurlijke basisbehoeften voor persoonlijke ontwikkeling van het individu. Als men deze weet te vervullen, kan positieve sociale ontwikkeling, groei, en integratie van het individu plaatsvinden. De drie basisbehoeften zijn autonomie, competentie en verbondenheid. Hoewel de nadruk in de gesprekken met leerlingen heeft gelegen op autonomie zijn ook de andere twee basisbehoeften van belang om de gehele zelfbeschikkingstheorie in de praktijk te brengen.

Competentie als basisbehoefte houdt in dat ieder individu streeft naar het gevoel van vertrouwen in de eigen kennis en beheersing van hetgeen waar die mee bezig is. Verbondenheid staat voor de drang van het individu om zich verbonden te voelen met de mensen en de wereld om zich heen. Verbondenheid kan geassocieerd worden met de Engelse term 'belonging'. Autonomie ten slotte is het gevoel van wilskracht bij de ervaringen die een individu ondergaat. Het is de macht van het individu om zelf de relatie tussen zichzelf en de wereld vast te stellen. Het individu realiseert zich echter wel dat het tevens een afhankelijke rol heeft ten opzichte van die wereld.

Deze drie basisbehoeften staan in verbinding met de mate en de vorm van motivatie van het individu. Deze kan worden opgedeeld in 'intrinsieke' en 'extrinsieke motivatie'. Intrinsieke motivatie ontstaat vanuit het individu zelf, vaak vanuit een persoonlijk streven of doel. Het individu handelt vanuit de eigen wil en het eigen verlangen en handelt puur voor de eigen voldoening. Het is niet nodig om het individu te motiveren met een materialistische tegenprestatie of door middel van dwang (Deci & Ryan, 1985). Een voorbeeld van intrinsieke motivatie is het lezen van een boek voor het eigen plezier.

Hier tegenover staat extrinsieke motivatie, die van buitenaf het individu wordt opgelegd. Extrinsieke motivatie staat in dienst van een bepaalde consequentie, bijvoorbeeld een slecht cijfer als een leerling het huiswerk niet heeft gemaakt. De leerling zal het huiswerk niet maken omdat die daar zelfvoldoening uit haalt, maar omdat die de negatieve consequenties niet wil aanvaarden (Deci & Ryan, 1985).

De twee vormen van motivatie co-existeren en kunnen elkaar versterken of juist tegenwerken. Extrinsieke motivatie kan men aanzetten tot intrinsieke motivatie maar extrinsieke motivatie kan ook de intrinsieke motivatie verminderen. Een leerling die wel interesse in taal heeft maar niet de handvaten heeft om iets met die interesse te doen, kan door een verplichte poëzieopdracht intrinsiek gemotiveerd raken om meer met taal te experimenteren. Aan de andere kant kan bijvoorbeeld het lezen van verplichte boeken ervoor zorgen dat een leerling intrinsieke motivatie verliest om nog te lezen voor zichzelf.

Hoe meer competentie een individu beschikt, hoe groter diens intrinsieke motivatie zal worden. Negatieve feedback, zowel door anderen als door het individu zelf in de vorm van falen, is over het algemeen bevonden intrinsieke motivatie te verminderen door het reduceren van de waargenomen competentie bij het individu (Deci, Cascio & Krusell, 1973).

Deze theorie sluit aan bij Biesta (2011). Biesta's driedeling kent evidente overeenkomsten met de *self determination theory*. Kwalificatie, socialisatie en subjectificatie kennen immers respectievelijk veel semantische raakvlakken met competentie, verbondenheid en autonomie. Het is voornamelijk het begrip objectificatie dat binnen het duiden van de leerlingvisie op de staat van het huidige schoolvak Nederlands bijzonder nuttig blijkt te zijn.

Leerlingen hebben tijdens de interviews voornamelijk aangegeven een gebrek aan intrinsieke motivatie te ervaren. Aan de hand van de uitgesproken leerlingwensen zullen wij concrete adviezen uitbrengen, die aan de hand van de drie basisbehoeften de huidige discrepantie tussen de twee soorten motivatie trachten te reduceren.

4.2.1 Creativiteit

Het gebrek aan intrinsieke motivatie dat leerlingen ervaren voor het vak Nederlands kan gedeeltelijk verklaard worden vanuit de onvervulde wens tot experimenteren en zelfbeschikking. Het zijn deze twee begrippen die – zo bleek uit de gesprekken – leerlingen sterk associëren met het begrip creativiteit. Een gebrek aan curriculair risico is iets wat Biesta (2011) verkende.

Het huidige schoolvak Nederlands blijkt door leerlingen voornamelijk te worden ervaren als 'geobjectificeerd'. Leerlingen voelen zich geen subject, maar een object dat wordt blootgesteld aan standaardiserende krachten van buitenaf. Dat uit zich onder meer in de veelvoorkomende uitspraak dat het centraal examen van het schoolvak Nederlands voornamelijk lijkt te bestaan uit 'trucjes'.

Tegenover deze objectificatie blijken creativiteit en creatief schrijven een contrasterende positie in te nemen, mits er de mogelijkheid bestaat om connecties te zoeken met de omringende wereld. Creativiteit is dan de mogelijkheid, maar ook de erkenning van die mogelijkheid om zich te verhouden tot het discours van de democratische rechtsstaat, de eigen rol hierbinnen te definiëren en tevens met het individuele wereldbeeld hier een waardevolle, vernieuwende bijdrage aan te leveren.

Hierbinnen heeft de docent een onmisbare mentorrol²⁸. Als de docent te veel vrijheid zou geven en de begeleidende rol deels zou weggeven aan leerlingen, bijvoorbeeld door een disproportioneel grote inspraak in de vorming van het curriculum, zou dit leiden tot de zelf-objectificatie van leerlingen. Zelfbeschikking is geen excuus voor een kaderloos, ongefocust curriculum. De docent houdt de leerling gedurende het proces van een creatieve schrijfpdracht in de gaten, tracht patronen te vinden in de thematiek die de leerling aanhaalt in de schrijfproducten en geeft op basis hiervan advies.

²⁸ Hiermee bedoelen wij niet dat de docent slechts een mentorrol heeft. Zo sluiten wij ons aan bij Steenbakkers (2021), die een grote nadruk legt op de rol van de docent als een inspiratiebron voor leerlingen door de bevlogenheid voor het vak.

4.2.2 Differentiatie

Zowel de SDT-theorie als de theorie van Biesta legt een grote nadruk op het begeleiden van de leerling binnen het najagen van individuele interesses en doelen met als gevolg een hogere intrinsieke motivatie en bijbehorende waardering voor de relevantie van het gegeven onderwijs. Inherent aan deze claim is de erkenning van een grote diversiteit aan leerlingen op meerdere vlakken. Binnen dit spectrum gaat het vooral om onderwerpen die leerlingen boeien en de daarmee samenhangende competentie van leerlingen.

Dat in Nederland de schrijfcompetentie binnen jaarlagen erg uiteenloopt, lijkt aannemelijk. Dat blijkt onder meer uit onderzoek van Rijlaarsdam (2020) in 4-, 5- en 6 vwo:

Steevast blijkt in onderzoek dat de kwaliteiten binnen klassen heel sterk uiteenlopen, en dat de groep sterke leerlingen uit leerjaar N zelfs beter schrijven dan de zwakkere leerlingen uit leerjaar N+2.

Het roept op tot een vraag naar wat tegenwoordig voornamelijk wordt aangeduid als 'gepersonaliseerd onderwijs'. Het sluit aan op wat leerlingen tijdens de gesprekken aanduiden als 'niveaus'. Er is vraag naar onderwijs dat zich in hogere mate richt op de wensen en de competenties van het individu.

Onmiskenbaar is echter hoezeer gepersonaliseerd onderwijs een last kan zijn op schouders van docenten die vaak al zwaarbeladen zijn. Rijlaarsdam erkent dit ook en probeert een plan te formuleren waarbinnen zowel de tijdslast voor docenten, als de zelfbeschikkingsbelangen van leerlingen een rol krijgen. Het meeste voorname punt dat Rijlaarsdam maakt is dat leerlingen, wanneer zij zichzelf daarvoor gereed achten, zelf kunnen kiezen uit 'schrijfstrategieën', die door de docent worden toegelicht. Door in groepen van leerlingen samen te reflecteren op schrijfproducten en reflecterende formulieren in te vullen, krijgen leerlingen zelf grip op hun schrijfontwikkeling.

Een vergelijkbare *writing with power* stelt Shea (2015) voor. Zij ziet de rol van de docent, vergelijkbaar met Biesta, als een mentor. De docent stelt de leerling in staat om zich bekwaam – of competent - te voelen op een bepaald thematisch

terrein en geeft daarmee de ruimte om met de vergaarde zelfstandigheid en zelfverzekerdheid als schrijver door te groeien.

Dit gevoel van competentie roept op tot een zoektocht naar aanvullende creatieve manieren waarop differentiatie in het klaslokaal en het voegen tot individuele leerbehoeftes op realistische wijze kunnen worden gerealiseerd. Aansluitend op de suggesties van leerlingen zou een antwoord kunnen worden gevonden in het ontwerp van schrijfonderwijsmethodes zelf. Schrijfp opdrachten zouden de ruimte moeten bieden voor docenten om op gemakkelijke wijze in te spelen op de individuele behoeftes en wensen van leerlingen door 'in te kaderen' waar het van belang is, en ruimte te bieden waar het mogelijk is.

4.2.3 Beoordeling

Als schrijfonderwijs minder geobjectificeerd zou moeten zijn; als er ruimte zou moeten bestaan voor individuele persoonsvorming en individuele differentiatie, wat betekent dit dan voor de wijze waarop schrijfproducten worden beoordeeld? Net als in de gesprekken is daar geen eenduidig antwoord op te geven, noch pretendeert dit verslag dat te kunnen.

Het is immers onontkoombaar dat de inrichting van het curriculum een zekere afhankelijkheid kent ten opzichte van de meest recente exameneisen als vastgesteld door het Ministerie van OCW. De toetsing van vaardigheden is inherent verbonden met deze eisen.

Wel kan een docent zich afvragen in hoeverre toetsing van die vaardigheden ook de ruimte kan bieden voor een persoonsvormende dimensie. Docenten hebben de keuze tussen twee vormen van toetsen: summatief en formatief toetsen.

Summatief toetsen, toetsen om leerprestaties of het product te beoordelen en te rapporteren, is de meest gangbare vorm van toetsing in het middelbaar onderwijs en sluit aan bij de objectificatie van het schoolvak. Formatief toetsen daarentegen is bedoeld om de leerling te begeleiden en te beoordelen in de verschillende stappen van het schrijfproces door middel van feedback (Van Boxel & Van Mossel,

2016). Kortom, summatief toetsen is meer productgericht en formatief toetsen is meer procesgericht.

Hier is een knelpunt te vinden met creatief schrijfonderwijs: kan een summatieve beoordeling samengaan met schrijfonderwijs dat risico's toelaat? Hoewel hier geen eenduidig antwoord op gegeven kan worden en dus geen oplossing, biedt het wel een opening om kritisch te kijken naar de wijze waarop creativiteit beoordeeld kan worden in het onderwijs. Om op meer exacte wijze te tonen hoe de wijze van beoordeling kan aansluiten op een proces van subjectificatie in het onderwijs kan meer onderzoek van waarde zijn.

4.3 Advies: *Young Adult*-literatuur en persoonsvorming in het lees- en schrijfonderwijs

Uitspraken van leerlingen omtrent waardering voor Nederlandse fictie en Engelse *Young Adult*-fictie zijn opvallend, wanneer ze vergeleken worden met de bevindingen van Dera (2019) omtrent leerlingwaardering van de leeslijst. Het onderzoek omvat een enquête onder leerlingen uit examenklassen HAVO/VWO. Dera concludeert onder meer dat leerlingen Nederlandstalige *Young Adult*-literatuur significant hoger waarderen dan genres als poëzie, non-fictie en verhalend proza (volwassenenliteratuur). Tevens blijken jeugdboeken hoger te scoren dan verhalend proza wat betreft het percentage dat leerlingen van deze teksten uitlezen. Hieruit concludeert Dera dat het nuttig is om vervolgonderzoek uit te voeren naar de rol die *Young Adult*-literatuur zou kunnen vervullen binnen het literatuuronderwijs.

Ackermans (2016) betoogt dat *Young Adult*-literatuur kan fungeren als overbrugging naar volwassenenliteratuur. Het doet denken aan de literaire competentieniveaus van Witte (2008), die betoogt dat literatuuronderwijs effectiever is wanneer deze op het leesniveau van de leerling aansluit. *Young Adult*-literatuur kan de leerling begeleiden in de groei vanuit belevend/amuserend lezen naar herkendend en reflecterend lezen. Ze kan de leerling begeleiden binnen het leessocialisatieproces. *Young Adult*-literatuur kan immers, net zoals volwassenenliteratuur, de lezer confronteren met alternatieve denkbeelden

(Ackermans, 2016). Ze maakt het de jonge lezer echter wel gemakkelijker dan volwassenenliteratuur om door een verhaal gegrepen te worden. Ackermans motiveert dit middels vier tekstinherente kenmerken van *Young Adult*-literatuur:

1. De ontwikkeling van de hoofdpersoon tussen jeugd en volwassenheid staat centraal, met name als het gaat om identiteitsvorming, zingeving en volwassenheid.
2. Thematisch vertrekt *Young Adult*-literatuur vanuit de interesses en beleveniswereld van jongeren. Ackermans zegt hierover: 'Onderwerpen die een plaats vinden in YAL zijn bijvoorbeeld "initiatie", "verzet tegen de bestaande situatie" en "relatievorming".'
3. *Young Adult*-literatuur wordt gefocaliseerd vanuit een adolescent hoofdpersoonage.
4. *Young Adult*-literatuur kent vaak een ik-perspectief. Dat maakt het voor leerlingen gemakkelijk om zich snel in te leven (Ackermans 2016; Nilsen et al 2014).

Dat leerlingen binnen hun voorkeur voor *Young Adult-literatuur* voornamelijk op zoek lijken te zijn naar een relatie tussen de fictieve wereld en de eigen beleveniswereld, doet vermoeden dat zij literatuur benutten als een middel binnen het eigen proces van volwassenwording. Wellicht kan *Young Adult*-literatuur om deze reden effectief bijdragen aan de persoonsvormende, subjectificerende dimensie van het literatuuronderwijs.

Het doet denken aan het onderzoek dat Steenbakkers (2021) verrichte omtrent de pedagogiek van schrijfonderwijs. Steenbakkers pleit voor een actieve en meer prominente rol voor de docent als opvoeder. De docent heeft niet slechts een didactische functie, maar presenteert onontkoombaar een wereldvisie en verhouding tot die wereld. Hij stelt:

De docent representeert een wereld (van taal) en laat zien wat het betekent om verantwoordelijk met die wereld om te gaan. Het opvoeden van leerlingen raakt daarmee verweven met het opvoeden van jezelf als docent – en dat maakt leraarschap tot een weerbarstig en betekenisvol beroep.

Het schrijfproces kan voor leerlingen deel uitmaken van een persoonlijke Bildung. Uit de grote animo voor *Young Adult*-literatuur kan een wens naar zelfontplooiing en schikking binnen de wereld worden afgelezen. Dit opent kansen om het literatuuronderwijs en het schrijfonderwijs elkaar aan te laten vullen ten dienste van een persoonsvormend proces. Creatief schrijven kan immers leiden tot een beter begrip van de complexiteit van het schrijfproces en daarmee vooruithelpen in het herkennen van talige nuances in literaire teksten (Janssen, 2010). Daarnaast kan een sterkere verbinding tussen lees- en schrijfonderwijs zorgen voor een vormelijk gevarieerder curriculum, dat zich niet beperkt tot afzonderlijke domeinen: een concrete wens van leerlingen.

Op basis van de gesprekken en bovenstaande theoretische inkadering adviseren wij een vergrote focus op de pedagogische verstandhouding tussen docent en leerling binnen schrijfonderwijs. Door het Bildungsproces van de leerling én de docent centraal te stellen, kan er niet slechts gestreefd worden naar reflecterend lezen (Witte, 2010), maar tevens naar reflecterend schrijven. Op deze manier kan de relatie tussen de wereld (van taal) en het vak Nederlands voor leerlingen worden verhelderd. Als deze relevantie wordt verduidelijkt, is het, aan de hand van de gesprekken, aannemelijk dat leerlingen sneller uit zichzelf motivatie zullen tonen voor het vak Nederlands. Binnen dit proces kan een rol weggelegd zijn voor *Young Adult*-literatuur, met als reden dat de gebruikelijke thematiek binnen het genre sterk aansluit op het Bildungsproces van leerlingen. Bovendien kan het leerlingen tonen hoe taal zich kan verhouden tot zaken uit de eigen beleveniswereld. Omdat de fictieve werelden van volwassenenliteratuur deze verhouding niet of zelden tonen, kan *Young Adult*-literatuur fungeren als overbrugging naar volwassenenliteratuur; dit alles binnen het individuele proces van de leerling omtrent literaire competentie en de competentie eigen denkbeelden en ervaringen uit te drukken.

4. Conclusie

Uit het grote aantal gesprekken dat met leerlingen is gevoerd, kwam een breed spectrum aan wensen tevoorschijn. Dit onderzoek heeft gepoogd deze in enige mate te schetsen, te plaatsen binnen een wetenschappelijk kader en op basis hiervan enkele adviezen uit te brengen:

1. Het schoolvak Nederlands dient zowel vormelijk als inhoudelijk gevarieerd te zijn.

Leerlingen meldden dat het schoolvak Nederlands en het bijbehorende centraal eindexamen voornamelijk worden gekarakteriseerd door het leren van 'trucjes'. Dit kan worden gezien als een vorm van objectificatie (Biesta, 2020) die tracht risico's binnen onderwijs zo veel mogelijk te vermijden. Tevens ervaren leerlingen momenteel door de cyclische opzet van het vak, waarbinnen er weinig connecties bestaan tussen vakinhoudelijke domeinen, een gevoel van stagnatie. Enige mogelijkheid tot persoonlijke, vakinhoudelijke ontwikkeling of enige mogelijkheid tot uitdaging of excelleren wordt hierdoor bemoeilijkt; het bemoeilijkt het onderdeel 'competentie' uit de SDT-theorie (Deci & Ryan, 1991)

2. Toon leerlingen de maatschappelijke en culturele relevantie van taal.

Het is de objectificatie, als beschreven in advies 1, die leerlingen het idee geeft dat het vak Nederlands steeds meer binnen een vacuüm opereert, waarvan de maatschappelijke relevantie onzeker schijnt. Laat leerlingen zien hoe taal in elke vezel van de maatschappij een rol speelt. Op deze wijze kan schrijfonderwijs het concept 'belonging' uit de SDT-theorie bevorderen.

3. Gun leerlingen waar mogelijk zelfbeschikking ten dienste van een persoonsvormend proces.

Leerlingen uitten een wens naar creatieve vrijheid binnen schrijfoopdrachten. Creativiteit is de vrijheid om binnen een opdracht zo min mogelijk beperkt te worden.

In een bredere zin is het de mogelijkheid, maar ook de erkenning van die mogelijkheid om zich te verhouden tot het discours van de democratische rechtsstaat, de eigen rol hierbinnen te definiëren en tevens met het individuele wereldbeeld hier een waardevolle, vernieuwende bijdrage aan te leveren. Het is een proces van individuele voeging tot de omringende wereld. Het schrijfproces kan een proces van individuele Bildung zijn.

4. Het is nuttig om te onderzoeken in hoeverre *Young Adult-literatuur* ten dienste kan staan van een dergelijk persoonsvormend proces.

Inherent aan *Young Adult-literatuur* is dat het een Bildungsproces centraal stelt en op veel vlakken aansluit op de beleveniswereld van jongeren. Maar dit betekent niet dat in *Young Adult-literatuur* de verbredende functie van literatuur ontbreekt. *Young Adult-literatuur* biedt jonge lezers een veelheid en diversiteit aan representaties van jongeren. Dit kan net zo goed een deur zijn naar andere wereldbeelden. Het integreren van het lees- en schrijfonderwijs met een rol voor *Young Adult-literatuur* kan een manier zijn om het schoolvak Nederlands vormelijk en inhoudelijk variatie toe te kennen, terwijl het tegelijkertijd een persoonsvormend proces bevordert.

Nawoord

Er zijn een aantal op- en aanmerkingen te maken over dit onderzoek. Allereerst is er binnen de niveauverdeling van de respondenten sprake van ongelijkheid. Een significant groter deel van de respondenten doet vwo tegenover een iets kleiner percentage havisten en een redelijk klein deel vmbo-leerlingen. Dit heeft te maken met de respons van docenten tijdens de werving van scholen. Een groter deel van de docenten die reageerden, geeft les op het vwo en slechts een klein deel daarvan heeft ons kunnen doorverwijzen naar docenten met vmbo-klassen. Hierdoor kan men twijfelen aan de betrouwbaarheid van de generalisering van de resultaten: zijn dit algemene leerlingwensen omtrent schrijfonderwijs of zijn dit vwo-leerlingwensen omtrent schrijfonderwijs? Een vervolgonderzoek zou meer kunnen streven naar een gelijkere verdeling van de verschillende schoolniveaus zodat het perspectief van verschillende soorten leerlingen aan bod kan komen.

Ook is het nodig om te kijken naar het vrijwilligerseffect binnen het huidige onderzoek. Doordat de respondenten vrijwillig met ons in gesprek zijn gegaan over schrijfonderwijs is het mogelijk dat we voornamelijk leerlingen hebben gesproken die enthousiaster zijn over taal en taalonderwijs dan de gemiddelde leerling. Misschien dat andere perspectieven en meningen hierdoor niet aan bod zijn gekomen. Enthousiaste leerlingen hebben misschien eerder nagedacht over dit onderwerp of hebben al een visie op hoe schrijfonderwijs er volgens hen uit moet zien. Dat in wel 42 van de 77 gesprekken een leerling aangaf graag in de vrije te lezen, maakt de invloed van het vrijwilligerseffect nog waarschijnlijker. Om de kans op significante resultaten te vergroten hebben we bewust ingezet op het vrijwilligerseffect en hiermee de (reeds bestaande) meningen van enthousiaste leerlingen. Vervolgonderzoek zou als doel kunnen hebben om wat dit betreft een diversere groep te spreken.

Doordat de gesprekken grotendeels in groepsvorm zijn gevoerd, kan groepsdruk hebben plaatsgevonden gedurende de gesprekken. Misschien dat leerlingen niet eerlijk durfden te zijn door de aanwezigheid van medeleerlingen, dat leerlingen niet genoeg aan het woord kwamen door aanwezige medeleerlingen of dat leerlingen

zich niet comfortabel genoeg voelden om een andere mening te delen dan hun medeleerlingen. Gedurende de gesprekken hebben wij gepoogd op een laagdrempelige manier iedere leerling genoeg zich op diens gemak te stellen maar door een gebrek aan kennis over de groepsdynamiek van de leerlingen kon dit niet altijd gewaarborgd worden.

Ook is het belangrijk om te vermelden dat de notulen in eerste instantie niet bedoeld waren voor een semi-kwantitatieve verwerking als die in dit verslag, maar dat de notulen natuurlijk uiteindelijk zo wel gebruikt zijn. De afgenomen interviews hebben altijd een open karakter gehad, maar hadden bij nader inzien systematischer gestructureerd kunnen worden. Zo is er in de gesprekken disproportioneel weinig gesproken over de beoordeling van schrijfproducten. Door de wat onsystematische vorm van de gesprekken en de notulen, kunnen de resultaten een ietwat vertekend beeld geven.

Ten slotte willen we graag met klem benadrukken dat dit verslag niet gelezen moet worden als een aanval op de docent Nederlands. Het verslag poogt vooral de leerlingwensen in kaart te brengen, zodat die kunnen bijdragen aan een breder discours over het schoolvak Nederlands. Er zijn immers heel veel docenten die bijzonder actuele, gevarieerde en leerzame lessen aanbieden en met hun enthousiasme leerlingen doorgaand weten te prikkelen. De *Schrijfakademie* weet zich soms lastig te verhouden tot de constante problematisering van het schoolvak Nederlands. Toch hopen wij met dit verslag bij te hebben kunnen dragen aan een open gesprek over het schoolvak en de manieren waarop het zich verder zou kunnen ontwikkelen de komende jaren.

Dankwoord

Graag spreken wij aan de volgende mensen en instituten onze dank uit:

Veel dank aan Els Stronks en Micha Hamel voor het begeleiden van dit onderzoek en het steuntje in de rug wanneer dat nodig was. Speciale dank aan Els voor de snelle respons via de mail en speciale dank aan Micha voor de vele woordgrapjes.

Dank aan Joke Brassier, Helge Bonset en Jacqueline Evers-Vermeul voor het geven van feedback over dit verslag. Dit heeft uiteindelijk het verslag naar een hoger niveau getild.

Speciale dank aan alle docenten bij wie wij langs mochten komen voor dit onderzoek: Gepco de Jong van St. Odulphuslyceum in Tilburg, Ariane Linnert van Lyceum Kralingen in Rotterdam, Lotje Rap en Justine Zuidgeest van Eerste Christelijk Gymnasium in Haarlem, Conny Mastebroek van Atlas College in Hoorn, Bregje Verbruggen van Scholengemeenschap Were Di in Valkenswaard, Jeanette de Boer van Nassau College in Assen, Tom Borsten van Koning Willem II College in Tilburg, Simone Janson van Novalis College in Eindhoven, Miryam Schuitemaker van BC Broekhin in Roermond, Marjolein Feddema en Inge van de Wiel van ALASCA in Amsterdam en Esmée Stadhouders van Almende College in Silvolde.

En bovenal, veel dank aan elkaar voor de steun tijdens de wekelijkse vroege vrijdagochtendtreinen, de fijne samenwerking gedurende de interviews en de gezelligheid op de evaluatieterrasjes.

5. Bibliografie

- Ackermans, L. (2016).** Young adult literatuur op de leeslijst.
- Akademie van Kunsten (2019),** Een schrijfacademie op school; Hoe werkt dat?. Amsterdam, KNAW.
- Baarda, B. (2007).** Basisboek interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews.
- Biesta, G. (2020).** Risking Ourselves in Education: Qualification, Socialization, and Subjectification Revisited. *Educational Theory*, 70, 89-104.
- Bonset, H. (2018).** Schoolvak Nederlands onterecht op de schopstoel, *Neerlandistiek voor de klas*, <https://www.neerlandistiek.nl/2018/09/schoolvak-nederlands-onterecht-op-de-schopstoel/>
- Dale, H. (1994).** Collaborative writing interactions in one ninth-grade classroom. *The Journal of Educational Research*, 87(6), 334-344.
- Deci, E. L., Cascio, W. F., & Krusell, J. (1973).** *Sexdifferences, verbal reinforcement, and intrinsic motivation.* Paper presented at the meeting of the Eastern Psychological Association, Washington, DC.
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., & Ryan, R. M. (1991).** Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational psychologist*, 26(3-4), 325-346.
- Dera, J. J. M. (2019).** De praktijk van de leeslijst. Een onderzoek naar de inhoud en waardering van literatuurlijsten voor het schoolvak Nederlands op havo en vwo.
- De Rooij, S. (2009).** Jongeren schrijven. Creatief schrijven tussen 12 en 18 jaar. In *Drieëntwintigste conferentie Het schoolvak Nederlands* (p. 42).
- Examenprogramma Nederlandse taal havo/vwo. (2021).**
- Flower, L., & Hayes, J. R. (1981).** A cognitive process theory of writing. *College composition and communication*, 32(4), 365-387.
- Higgins, L., Flower, L., & Petraglia, J. (1992).** Planning text together: The role of critical reflection in student collaboration. *Written communication*, 9(1), 48-84.
- Janssen, T., & van den Bergh, H. (2010).** Het effect van creatief schrijven op het lezen van korte verhalen. *Levende Talen Tijdschrift*, 11(1), 3-15.

- Mollenhauer, K. (1972).** *Theorien zum Erziehungsprozeß: zur Einführung in erziehungswissenschaftliche Fragestellungen.* Juventa-Verlag.
- Nilsen, A., J. Blasingame, K. Donelson & D. Nilsen (2014).** *Literature for Today's Young Adults.* Harlow: Pearson Education Limited.
- Prinsen, S., Witte, Th., & Suhre, C. (2018).** Imago en inhoud van het schoolvak Nederlands, *Levende Talen Tijdschrift*, 9(3), 26-35.
- Qompas (2019).** *Populariteit van schoolvakken 2019; onderzoek naar de favoriete schoolvakken van 170.000 havisten en vwo'ers.* Leiden: Qompas.
- Rijlaarsdam, G. (2021).** Instructieprincipes voor effectief schrijfvaardigheidsonderwijs. Deel 4. Essentiële leeractiviteiten in schrijfonderwijs en individuele verschillen. In *WODN Werkgroep Onderzoek Didactiek Nederlands (Ed.), Handboek Didactiek Nederlands. Levende Talen.* [<https://didactieknederlands.nl/handboek/2021/11/instructieprincipes-voor-effectief-schrijfvaardigheidsonderwijs-deel-4-essentiele-leeractiviteiten-in-schrijfonderwijs-en-individuele-verschillen/>]
- Shea, M. (2015).** Differentiating writing instruction: Meeting the diverse needs of authors in a classroom. *Journal of inquiry and action in education*, 6(2), 4.
- Steenbakkers, J., Baaijen, V., & de Gloppe, K. (2021).** De pedagogische dimensie van formuleer-en schrijfstijlonderwijs binnen het schoolvak Nederlands: Een analyse van het curriculum, het vakdidactisch discours en de lespraktijk. *Pedagogiek*, 41(2), 175-200.
- Steenbakkers, J. (2021).** *Welke persoonsvorming?* Didactiek Nederlands. <https://didactieknederlands.nl/dekwestie/2021/05/welke-persoonsvorming/>
- Stuulen, J. (2022).** Peerfeedback door middel van paarsgewijs vergelijken. *Didactiek Nederlands – Zo kan het ook.*
- Van Asseldonk, A., & Coppen, P. A. (2021).** Hoe leuk is saai? Bovenbouwleerlingen havo/vwo over het schoolvak Nederlands. *Levende Talen Tijdschrift*, 22(1), 25-34.
- Van Boxel, M., & van Mossel, G. (2016).** Formatief beoordelen.
- Van Dijk, Y., & Stronks, E. (2022).** Onderzoekend lezen: geïntegreerd leesonderwijs en de rol van de leerling als betekenisgever. *Nederlandse Letterkunde*, 27(1), 63-83.
- Van der Leeuw, B., Meestringa, T., van Silfhout, G., Smit, J., Hoogeveen, M., Prenger, J., et al. (2017).** Nederlands. Vakspecifieke trendanalyse 2017. Enschede: SLO.

Vis, M., van Gelderen, A., de Glopper, C., & van Kruiningen, J. (2021).

Samenhangend lees- en schrijfonderwijs in het schoolvak Nederlands: Een bespreking van onderzoek naar effecten en didactiek van samenhangend lees- en schrijfonderwijs in het voortgezet onderwijs. *Pedagogische Studiën*, 98(1), 94-111.

Bijlage 1: Notulen interviews

Bijlage 1.1 Notulen interviews digitaal

Gesprek 1

Respondent 1

28-06-2021

16 jaar

4VWO

Tilburg

- Vindt het vak Nederlands leuk
- Schrijft graag zelf (dagboek, poëziewedstrijd)

Over het vak Nederlands:

- Wel leuk, maar teveel gestuurd/ingekaderd
 - >Wel theorie, maar weinig praktijk

Toekomstvisie:

- Plezier verhoogt motivatie
- Moderniseren (bijv. meer recente boeken op leeslijst)
- Meer experimenteren met taal (bijv. typografie in de poëzie)
- Minder droge opdrachten (bijv. werkwoordspelling)
- Meer praktijk
 - >bijv. zinsformulering niet alleen als droge theorie, maar ook binnen schrijfoefeningen
 - > Schrijfonderwijs meer verweven met andere onderdelen van het schoolvak
 - >Bij Duits en Engels doen ze dit al

Gesprek 2
Respondent 2
28-06-2021
15 jaar
3VWO
Zwolle

- Vindt het vak Nederlands een beetje saai
- Leest graag Young Adult

Over het vak Nederlands:

- Beetje droog
 - > Veel grammatica en regels stampen

Toekomstvisie:

- Meer praktische opdrachten, bijv betogen, recensies, verhalen, mindmaps
 - > niet te gestuurd of te veel ingekaderd
 - > breed kader/richting vanuit docent, veel eigen vrijheid
- Meer vrijheid in bepalen eigen curriculum ('Wat vind ik leuk binnen Nederlands?')
- Plezier is belangrijk.

Gesprek 3
Respondent 3
28-06-2021
15 jaar
4 atheneum
Hilvarenbeek

- Vindt het vak Nederlands een beetje saai
- Erg enthousiast hobbyschrijver, onder andere van een boek en enkele gedichtjes
- Laat haar ouders de verhalen controleren op spel- en grammaticafouten
- Leest veel, zowel Nederlands als Engels

Over het vak Nederlands:

- Veel formele dingen schrijven saai
- Grammatica niet leuk
- Weinig creatieve prikkeling

Toekomstvisie:

- Meer creatief schrijven
- Creatief schrijven aansluiten op leesonderwijs
- Nadruk op eigen fantasie
- Meer keuzevrijheid binnen curriculum en binnen opdrachten

Gesprek 4
Respondent 4
29-06-2021
17 jaar
5VWO
Zevenaar

- Heeft gemengde gevoelens over het vak Nederlands
- Schrijft zelf niet, maar leest erg graag

Over het vak Nederlands:

- Veel droge stof, te veel herhaling, met name leesvaardigheid
- Voelt niet nuttig
- Nauwelijks schrijfoefeningen, formeel noch creatief
- Enkele creatieve schrijfoefening
 - > Te veel vrijheid gekregen, onprettig

Toekomstvisie:

- Meer creatief schrijven
 - > Niet te veel vrijheid, losse inkadering/richting vanuit docent is prettig
- Poëzie niet per se nuttig, maar maakt lessen interessanter, leuker en motiveert leerlingen tot actieve deelname
- Minder leesvaardigheid maakt ruimte voor schrijfoefeningen

Bijlage 1.2 Notulen interviews Hoorn

Gesprek 5

Respondent 5 en

27-08-2021

12 jaar, 12 jaar

HAVO1

Hoorn

- Respondent 5 schrijft voor plezier, respondent 6 niet

Over het vak Nederlands:

- Geen mening want pas één les gehad
- Geen concrete toekomstverwachtingen

Toekomstvisie:

- Schrijven is moeilijk, maar aan te leren door oefening
- **Samenvoeging droge delen Nederlands in creatieve schrijfoefeningen**
- Vindt schrijven belangrijk, maar vindt het lastig hierover uit te weiden

Gesprek 6
Respondent 7 en 8
27-08-2021
12 jaar, 13 jaar
HAVO1
Hoorn

- Schrijven voor plezier
- Schrijven samen verhalen

Over het vak Nederlands:

- Nog geen lessen gehad, dus neutraal
- Vonden taal op basisschool 'wel leuk'

Toekomstvisie:

- Meer creatief schrijven voor plezier
- Focus op plezier
- Vrijheid, maar inkadering d.m.v. schrijftechnieken
- Je wordt beter in schrijven door te oefenen.
- Humor is belangrijk in het schrijven.
- Concrete ideeën: strips en fantasy-verhalen

Gesprek 7

Respondent 9, 10, 11 en 12

27-08-2021

13 jaar, 13 jaar, 12 jaar, 13 jaar

HAVO2

Hoorn

- Vinden het vak Nederlands saai
- Alle respondenten wel eens geschreven, de een meer dan de ander

Over het vak Nederlands:

- Nederlands saai, schrijven is leuk want creativiteit en fantasie
- Debatteren ook leuk

Toekomstvisie:

- Vaste onderdelen Nederlands verwerken in schrijfoefeningen
- Losse oefeningen m.b.t. grammatica e.d. zullen nodig blijven maar minder zou fijn zijn.
- Het nut van schrijven: iets zeggen over grote onderwerpen is belangrijk (klimaat bijv.)
- Belangrijk structureel betoog te kunnen schrijven (zowel schriftelijk als mondeling)
- Kaders en regels binnen schrijfoefeningen niet altijd even fijn, maar dagen wel uit en leren je wel iets
- Creativiteit en vrijheid in schrijven heel belangrijk

Gesprek 8

Respondent 13, 14, 15, 16 ,17

27-08-2021

12 jaar, 13 jaar, 13 jaar, 13 jaar, 13 jaar

2VWO

Hoorn

- Voornamelijk op school geschreven
- Vinden Nederlands heel saai

Over het vak Nederlands:

- Heel saai, weten niet of het leuker kan
- Droog

Toekomstvisie:

- Focus niet op cijfers voor het schrijfwerk maar inzetcijfers/specifieke cijfers i.p.v. kwaliteit van de tekst
- Te veel regels belemmert in het schrijven
- Ambacht van schrijven is niet leuk maar wel nuttig

Eigen opmerking: een groepje van vijf is te groot. Er was mogelijk sprake van groepsdruk waardoor niet alle respondenten even eerlijk en vrij hun mening konden geven. Door één zeer negatieve leerling voelde een ander vermoedelijk een schaamte om toe te geven schrijven wél leuk te vinden.

Gesprek 9

Respondent 18 en 19

27-08-2021

14 jaar, 14 jaar

3VWO

Hoorn

- Schrijven wel eens
- Respondent 18 schrijft voornamelijk Engels, want tweetalige opvoeding
- Huidige vak Nederlands droog maar kan verbeterd worden

Over het vak Nederlands:

- Voornamelijk droge opdrachten
- 'Alles beter dan de huidige vorm van het vak'

Toekomstvisie:

- Samenvoegen droge opdrachten in creatief/zakelijk schrijven
--> kan vak minder slepend maken
- Hoe meer eigen inspraak leerling in wat voor soort opdrachten, hoe leuker en leerzamer het voor de leerling is
--> keuzevrijheid, verschillende niveaus
- Schrijven zelf leer je door het te doen
--> Technieken/regels leerzaam
- Goede balans nodig tussen creatief/zakelijk schrijven

Gesprek 10

Respondent 20, 21 en 22

27-08-2021

14 jaar, 14 jaar, 13 jaar

3VWO

Hoorn

- Respondent 20 en 22 schrijven zelf, respondent 21 alleen voor school
- Vinden het vak Nederlands leuk
- Lezen graag, bijv. Harry Potter en fantasy
- Vinden brieven schrijven leuk

Over het vak Nederlands:

- Niet altijd uitdagend
- Veel herhaling en daarom saai
- Droge stof

Toekomstvisie:

- Typen is prettig.
- Meer praktijk en toepassen van kennis
- Verschillende niveaus binnen dezelfde opdracht
- Schrijven is belangrijk als emotionele uitlaatklep en als manier om belangrijke, grote gedachten te uiten
- Argumenten onderbouwen is nuttig
- Inspiratie voor schrijven door werk van anderen te lezen (zowel van klasgenoten als van auteurs)
- Schrijven kun je leren door veel te oefenen en te lezen.

Gesprek 11
Respondent 23 en 24
27-08-2021
13 jaar, 13 jaar
MAVO2
Hoorn

- Beiden wel geschreven op de basisschool, fijne uitlaatklep
- Vinden het vak Nederlands saai

Over het vak Nederlands:

- Droge opdrachten
- **Weinig variatie**

Toekomstvisie:

- Schrijven kan je leren en verbeteren door het vaak te doen
- Technieken zijn essentieel voor verbeteren van schrijven
- **Liever meer schrijfoopdrachten dan huidige opdrachten**
- Hoe leuker het vak hoe meer je oplet

De respondenten vonden het lastig om te concretiseren.

Gesprek 12

Respondent 25, 26, 27 en 28

27-08-2021

13 jaar, 13 jaar, 13 jaar, 12 jaar

MAVO2

Hoorn

- Respondenten schrijven voornamelijk voor school, sommigen ook creatief en liedjes
- Nederlands saai en met veel herhaling

Over het vak Nederlands:

- Nederlands is saai met veel herhaling van stof
- Nederlands is ook moeilijk (bijv. zinsontleding)
- Te veel droge stof en rijtjes om te leren

Toekomstvisie:

- Schrijven is leuk en op een leuke manier leren is belangrijk want motivatie
- Delen van het vak Nederlands meenemen in creatieve schrijfopdrachten
- Zowel focus op zakelijk als creatief schrijven
- Verschillende versies/opdrachten op niveau
 - > wel oppassen dat leerlingen niet expres de makkelijke oefening kiezen
 - > Rol voor docent (krijgt meer ruimte door niveaus)
- Belangrijk en nuttig om schrijftechnieken te leren voor later en om ideeën goed over te brengen
- Betogen van ideeën is leuk

Gesprek 13
Respondent 29
27-08-2021
14 jaar
HAVO3
Hoorn

- Schrijft veel, wel voornamelijk Engelstalig
- Schrijft samen met een vriend; ze geven elkaar tips
- Nederlands is 'wel oké', maar saai

Over het vak Nederlands:

- Nederlands in huidige vorm prima, maar saai als je de stof eenmaal kent
- Te veel herhaling binnen het vak en te weinig uitdaging
 - o Kunt niet excelleren

Toekomstvisie:

- Meerdere niveaus binnen opdrachten (zowel schrijf- als reguliere opdrachten) zou fijn zijn
- Schrijven is niet iets dat je per se kan leren maar je kan jezelf wel verbeteren door het te doen: oefening baart kunst
- Schrijven kan je gebruiken om je eigen ideeën te verwoorden, maar weet wel waar je over schrijft

Gesprek 14

Respondent 31, 32, 33 en 34

27-08-2021

14 jaar, 15 jaar, 14 jaar, 14 jaar

3HAVO

- Vinden het vak Nederlands matig leuk
- Schrijven graag brieven

Over het vak Nederlands:

- Veel herhaling, droog
- Veel theorie

Toekomstvisie:

- Samenvoegen spelling, grammatica, formulering in schrijfoefeningen
- Leuke oefening: Brieven schrijven aan elkaar
- Spelvorm, maar wel leerzaam
 - > dobbelsteen met verschillende veranderingen setting, hoofdpersoon, etc.
- Tijdschrift schrijven
 - > bijv. Met verschillende doelgroepen
- Schrijftechnieken belangrijk --> goed overkomen boodschap
- Plezier belangrijk
- Belangrijk om goed mening te kunnen uiten
- Goed kunnen samenvatten is belangrijk

Bijlage 1.3 Notulen interviews Haarlem

Gesprek 15

Respondent 35, 36, 37

10-09-2021

17 jaar, 18 jaar, 17 jaar

VWO6

Haarlem

-Lezen op vakantie

-Waargebeurde verhalen (bijv. Confettiregen van Chabot)

-Leest nooit; dyslexie

-Lucinda Riley (romantische literatuur)

-Schrijft in dagboek en gedichtjes

Over het vak Nederlands:

- Beetje saai, niet heel leuk
- Veel droge opdrachten
- Begrijpend lezen saai --> droog en niet nuttig
- Schrijven nauwelijks (creatief) in de les

Toekomstvisie:

- Minder begrijpend lezen
--> Tekstbegrip door ontleden en gebruiken van bronnen voor betoog/beschouwing/debat
- Oefenen met schrijven; schrijven is een ambacht
- Creatief schrijven, met vrijheid, maar ook richtlijnen
--> Óf vorm (schrijftechniek/soort tekst) óf thema, anders te veel gebonden

Gesprek 16

Respondent 38, 39, 40

10-9-2021

17 jaar, 17 jaar, 17 jaar

VWO6

Haarlem

- Lezen is prima, maar begint er niet aan (geen boeken/tijd/zin)
- Vakantielezer --> zomervakantie (fictie/YA)
- Dyslexie dus komt moeilijk door een boek heen
 - o Eerste kwartier lezen is een loos kwartier

Vak Nederlands:

- Groot verschil tussen gedwongen lezen en vrijwillig lezen
- Keuze boeken heel verouderd
- Nederlands beetje hetzelfde als Engels, want je weet al veel over de taal: 'want je bent een Nederlander'
- Veel herhaling, niet uitdagend, droog, alsof je er niks leert, nutteloos
- Huidige hoeveelheid schrijfonderwijs is heel weinig, een leestekst waaromheen ze opdrachten moeten maken

Toekomstvisie:

- Schrijven is moeilijk
 - o Voor de een wel belangrijk voor de ander niet
 - o Relevantie papieren boeken wordt minder
- Schrijven als creatieve outlet
- Praktijk boven theorie
- Het reflecterende is belangrijker dan het engagerende; het reflecterende kan ook binnen non-fictie, bijv. Beschouwing of essay

Gesprek 17

Respondent 41, 42, 43

10-09-2021

17 jaar, 17 jaar, 17 jaar

6VWO

- Lezen veel en veel tegelijk --> Sally Rooney, Murakami, Andre Aciman
- Worden vroeg wakker om te lezen
- Schrijven wel; dagboeken

Vak Nederlands:

- Weinig schrijven (creatief)
- Niet favoriet, maar zien er niet tegenop
 - o Neutraal
- Hebben al eens Schrijfakademie gebruikt --> beviel erg goed
- Hekel aan werkwoordspelling

Toekomstvisie:

- Regelmatig (lees: één keer per week) schrijfoefeningen fijn
 - o Schrijven is te leren --> leren om 'een goede flow te krijgen in het verhaal'
- Gedachten op papier zetten kan politiek/reflecterend zijn (een groter doel hebben dan alleen voor jezelf)
- Richtlijnen: keuze uit zowel thema's als verplichte stijlmiddelen, mag één van de twee, mag ook tegelijk

Gesprek 18

Respondent 44, 45

10-09-2021

17 jaar, 17 jaar

6VWO

- Eén leest (Stephen Fry, YA-romans), ander niet
- Muzikaal, schreef liedteksten, nu gericht op thema's

Vak Nederlands:

- Onderbouw was vooral erg, alleen grammatica
- Heel strict ingericht
- Bovenbouw voornamelijk non-fictieteksten schrijven/debatteren --> argumenten bedenken leuk
- Engels > Nederlands qua inrichting vak/vakplezier

Toekomstvisie:

- Beschouwing/betoog/debat leuk dus meer in vak
- Fictie/liedteksten meer ruimte binnen vak
- Oefenen is nuttig, maakt je beter

Gesprek 19

Respondent 46, 47, 48

10-09-2021

17 jaar, 18 jaar, 18 jaar

VWO6

- Lezen niet veel, maar als ze lezen, lezen ze graag --> vakantielezers, theater
- Door telefoon lezen ze minder dan gewild
- ADD, dus lastig om aandacht bij boek te houden
- Schrijft zelf; dagboek

Vak Nederlands:

- Nederlands en literatuur apart vak
 - o Alle talen bij elkaar in één literatuurvak (alleen in bovenbouw, één lesuur/week) --> valt vaak uit
- Droge stof, langdradig, jarenlange herhaling
 - o Hebben het idee niets te leren
- Harde deadlines, weinig plezier
- Eindexamen 'raar', voornamelijk leren van trucjes i.p.v. echt tekstbegrip ontwikkelen

Toekomstvisie

- Zelf liedteksten/spoken word/poëzie schrijven, meer variatie binnen tekstsoorten
- Meer keuze over wat je doet binnen schrijfpdracht --> 'tien keuzes!'
 - o Minder verplichtingsgevoel, meer plezier
- Meer autonomie in keuze boeken en keuze schrijven
- Eindexamen inrichten met meer actuele teksten/relevante vragen die meer connectie met leerstof hebben (dus: minder trucjes leren)

Bijlage 1.4 Notulen interviews Valkenswaard

Gesprek 20

Respondent 49, 50, 51

17-9-2021

14 jaar, 15 jaar, 15 jaar

HAVO4

- Lezen en schrijven niet zelf
 - o Wel op Instagram, NOS Stories, op internet
- 4 boeken gelezen voor school
- Meer stappen in lezen, minder toegankelijk dan Netflix op telefoon

Vak Nederlands

- Nederlands niet het minst leuk, maar ook niet leuk
- Opdrachten saai, veel herhaling, taai
- Bovenbouw wat meer vrijer
- Vb schrijfopdracht: einde Gouden Ei herschrijven
à saaie opdracht, saaie, oude tekst

Toekomstvisie

- Keuzevrijheid binnen opdrachten is belangrijk
 - o Vb alleen of samen aan een opdracht werken
 - o Vb teksten uitwisselen en tips van elkaar krijgen
 - o Vb in duo's een tekst maken
- Hedendaagse voorbeelden als leidraad
- Definitie creatief: niet realistisch schrijven, veel fantasie

Gesprek 21

Respondent 52, 53

17-9-2021

15 jaar, 14 jaar

HAVO4

- Lezen soms, voornamelijk Engels
 - o Romans, fantasy (Pride&Prejudice, Mel Wallis de Vries)
- Schrijft wel, maar alleen voor zichzelf

Vak Nederlands:

- Middenmootvak; niet superleuk, niet heel vervelend, ook niet heel moeilijk, maar ook geen leuke dingen
- Sommige onderdelen nuttig (netjes schrijven belangrijk), sommige onderdelen niet nuttig (signaalwoorden)
- **Weinig literatuuronderwijs tot nu toe**

Toekomstvisie:

- **Praktijk > theorie**
 - o **Concreet: samenwerken in duo's, de straat op à vb straatpoëzie (dus buiten school), interviews afnemen**
 - o **Variatie in opdrachten mist**
- **Existentieel: schrijven om informatie door te geven aan komende generaties**
 - o **Zowel over grote thema's als persoonlijk binnenleven**
- **Beoordeling liever in vorm concrete feedback dan waardeoordeel op basis van cijfer**
 - o **Voelt vreemd, omdat creatief schrijven erg persoonlijk kan zijn**
- **Definitie creatief: zelf veel verzinnen, zoveel mogelijk invullen hoe jij het wilt, je eigen ding doen**

Gesprek 22

Respondent 54, 55

17-9-2021

15 jaar, 15 jaar

VWO4

- Lezen nooit, op school een beetje
- Vroeger wel gelezen, nu series en films
 - o Films/series hebben voorkeur door beeld
- Vroeger soms geschreven: brieven aan oma

Vak Nederlands:

- Heel saai want:
 - o Veel herhaling van stof
 - o Lezen is vervelend; kost veel moeite
- Minder begrijpend lezen, meer spelling want: goed spellen belangrijk

Toekomstvisie:

- Variatie in opdrachten heel belangrijk
 - o Andere onderdelen Nederlands, bijv. spelling, kunnen incorporeren schrijfoopdrachten
- Stijlmiddelen oefenen à kleine kaders
- Thematisch schrijven; zowel grote als kleine thema's
- Engageren en bronnen raadplegen is leuk!
- Onorthodoxe manieren van schrijven intrigeert; wel graag als optie aanbieden (niet verplicht)

- Definitie creatief: niet waargebeurde verhalen, fictie schrijven
 - o Creatief schrijven leidt tot creatief/ "outside the box" denken

Gesprek 23

Respondent 56, 57, 58

17-9-2021

16 jaar, 16 jaar, 16 jaar

VWO5

- Vakantielezers
 - o Thrillers, Young Adult
- Vroeger zelf verhaaltjes geschreven

Vak Nederlands:

- Nu veel variatie opdrachten, over het algemeen echt heel saai
- Hebben al schrijfopdrachten, leuker dan normale opdrachten
 - o Veel keuzevrijheid in opdrachten, is fijn, autonomiegevoel
 - o Maakt je creatiever, want eigen invulling

Toekomstvisie:

- Creatief schrijven > zakelijk schrijven (maar niet beter, slechts voorkeur)
- Schrijven is moeilijk maar kan je leren door het veel te doen
 - o Door te schrijven kan je anderen dingen leren
- Beginnen bij jezelf, door jezelf naar grote thema's uitwijken

- Definitie creatief: iemand die op heel veel verschillen manieren dingen kan doen, stereotype zweverig iemand.

Gesprek 24

Respondent 59, 60, 61

17-09-2021

16 jaar, 17 jaar, 17 jaar

5VWO

- Mix van lezers/niet-lezers, zowel Engels als Nederlands
 - o Voorkeur Engelse boeken want: "minder cringe" dan Nederlandse boeken
 - o Science fiction, romantische boeken

Over het vak Nederlands

- Veel herhaling van stof
- Verplicht lezen is saai, liever iets actiefs zoals debat
- In eigen woorden: "We doen eigenlijk niets en leren niets tijdens Nederlands"
 - o Nut vak niet duidelijk

Toekomstvisie:

- Praktische opdrachten > alleen maar theorie
- Schrijven is moeilijk, maar te leren door oefenen in de klas
- Voorkeur schrijven over actualiteiten en grote thema's

- Definitie creatief: knutselen, vrijheid

Gesprek 25

Respondent 62, 63, 64

17-9-2021

19 jaar, 16 jaar, 16 jaar

HAVO5

- Lezen over het algemeen niet, alleen als het verplicht is
- Schrijven nooit zelf

Over het vak Nederlands:

- Te veel theorie ten opzichte van het praktijkgedeelte; maakt het vak saai
- Veel herhaling van stof
- Literatuurgeschiedenis leuker dan andere onderdelen maar nog steeds saai want "platte" theorie
 - o Staat los van het vak Nederlands
- Nut van het vak niet duidelijk

Toekomstvisie:

- Autonomie binnen het vak en binnen schrijven
 - o Weinig kaders bij opdrachten
 - Veel kaders bij een opdracht kan wel uitdagend zijn
 - o Zelf je (grote) thema/onderwerp kiezen
- Theorie toepassen in praktijk
- Definitie creatief is heel persoonlijk maar tegelijkertijd ook afhankelijk van docent

Heel veel kritiek op wat wij doen, krijg de indruk dat ze ons niet serieus nemen

Gesprek 26

Respondent 65, 66, 67

17-9-2021

14 jaar, 14 jaar, 14 jaar

VWO3 – Gymnasium

- Lezen redelijk wat
 - o Harry Potter, Divergent, Young-Adult, Hunger Games, Mel Wallis-De Vries
- Verplicht lezen minder leuk
- Schrijven niet echt, alleen tijdens Nederlands

Over het vak Nederlands:

- Nutteloos: "We spreken het al"
- Saai à zinsontleding, spelling
 - o Veel herhaling van stof
- Basisprincipes handig voor het leren van andere talen

Toekomstvisie:

- Zelf creatief mogen schrijven
- Schrijven zorgt voor beter tekstbegrip
- Lezen > schrijven, want minder moeite
- Grote thema's graag in andere vorm (bijv. thriller) MAAR niet leuk

- Definitie creatief: eigen wereldje, niet per se heel erg de realiteit, fantasie, je mag alles doen en kiezen wat je zelf wilt

Gesprek 27

Respondent 68, 69

17-9-2021

14 jaar, 14 jaar

VWO3 – Gymnasium

- Lezen veel
 - o Thrillers > literatuur, non-fictie
 - o Mythologie, Lale Gül
- Schrijven alleen als het moet voor school

Over het vak Nederlands:

- Eentonig, veel herhaling
 - o Zinsontleding, grammatica, etc. bestempeld als niet nuttig
- Praktisch bezig zijn leuk à projecten, zelf schrijven

Toekomstvisie:

- Meer afwisseling binnen het vak
- Creatief schrijven > zakelijk schrijven
 - o Gedichten!
- Een goede balans tussen veel en weinig richtlijnen bij opdrachten
- Actuele onderwerpen en filosofische grote thema's zijn leuk en uitdagend om over te schrijven

- Definitie creatief: zelf bepalen, autonomie, individueel product

Gesprek 28

Respondent 70, 71, 72

17-9-2021

16 jaar, 16 jaar, 17 jaar

VWO6

- Lezen wel eens à informatieve teksten over technische onderwerpen
- Vakantielezer à non-fictie is nuttiger dan fictie (fictie liever in filmformat)
- Schrijven niet echt, hooguit een tweet/bladmuziek

Over het vak Nederlands:

- "Drie tussenuurtjes in de week" doen niet zoveel, niet echt alsof ze iets leren, geen lastig vak
- Ontleden is taai, veel dingen onthouden
- De lessen zijn leuk, maar niet door het vak zelf
- Debatteren is leuk à dan ben je tenminste iets aan het doen, gevoel van autonomie
- Niet per se nuttig, voor andere talen misschien wel nuttig

Toekomstvisie:

- Dingen leren door schrijven niet effectief? à geen feedback
- Heel veel vrijheid is nodig à toch regels? Kies dan iets actueels

Bijlage 1.5 Notulen interviews Rotterdam

Gesprek 29

Respondent 73, 74, 75

24-09-2021

18 jaar, 15 jaar, 17 jaar

VWO5

Rotterdam

-Lezen voor school

-Houden van poëzie

-Vinden het vak Nederlands een beetje saai

Over het vak Nederlands:

-Veel herhaling

-Veel regels, weinig vrijheid

-Te veel droge stof

-Lezen voor school is wel leuk, maar de opdrachten zijn vaak hetzelfde en dus saai

Toekomstvisie:

- Meer poëzie schrijven in de les
- Engageren, actueel schrijven met bronnen is leuk
- Keuzevrijheid is erg belangrijk
 - o Binnen opdrachten
 - o Bijvoorbeeld als het gaat om thema
- In groepjes werken is leuk, wel met vertrouwelingen en zonder betweters
 - o Rol van docent in verdelen
 - o Docent moet ook rust in de klas bewaren

Definitie creatief:

- Alles wat in je hoofd zit op papier gooien
- Wat je zelf bedenkt

Gesprek 30

Respondent 76, 77, 78

24-09-2021

16, jaar, 17 jaar, 16 jaar,

VWO5

Rotterdam

- Lezen graag
- Madeline Miller, The Guest List, voornamelijk veel Engels, Murakami, Midnight Library
- Veel moeite met Nederlands
 - o Woont sinds een jaar in Nederland

Over het vak Nederlands:

- Moeilijk vak, grammatica
- Betoog schrijven in drie uur, stress, geen fijne ervaring

Toekomstvisie:

- Opdrachten moeten niet te vrij zijn
 - o Mogen concreet zijn
 - o Voorbeelden zijn heel prettig
- Beoordeling:
 - o Inzetcijfer met opmerkingen erbij
 - o Moet niet alleen op taalfouten beoordeeld worden
- Spoken word is niet leuk, moet je heel sterk voor in je schoenen staan
 - o Keuzevrijheid is wel belangrijk, voor anderen wel leuk
- Grote thema's
 - o Niet fijn om over persoonlijke thema's te schrijven
 - Dat moet iemand immers gaan nakijken
 - o Niet te veel van spelling en grammatica opnemen
 - Haalt plezier uit het schrijven en doodt creatieve drive

Definitie creatief:

- Fictie

- Verhalen
- Kunst en nieuwe ideeën

Gesprek 31

Respondent 79, 80, 81

24-09-2021

17 jaar, 16 jaar, 16 jaar

VWO5

- Groep leest gevarieerde genres
 - o Thema's: oorlog, Amerikaanse superhelden, psychologie, waargebeurd
- Schrijven soms, vooral voor zichzelf

Over het vak Nederlands:

- Saai
- Neutrale houding, geen sterke afkeur maar ook geen sterke voorkeur
-

Toekomstvisie:

- Creatief schrijven > zakelijk schrijven
- Meertalige leerlingen, veel behoefte aan mondelinge vaardigheden die aansluiten op schriftelijke vaardigheden
 - o Bijvoorbeeld: debat, klassikale discussies
- Samen (dus in een collectief) schrijven is fijn, want verschillende meningen komen aan bod
- Betrekken actualiteit tijdens schrijven
- Vrijheid binnen opdrachten is gewenst, maar wel op niveau van leerling

Definitie creatief:

- o Jezelf zijn, eigen verhaal vertellen
- o Fictie

Gesprek 32

Respondent 82, 83, 84

24-09-2021

18 jaar, 18 jaar, 16 jaar

VWO5

- Schrijven alleen voor schooldoeleinden
- Lezen weinig, liever Netflix
- Één iemand wel
 - o Zowel Turkse, als Engelse, als Nederlandse boeken

Over het vak Nederlands:

- Te veel gericht op CE
- Te veel focus op spelling/grammatica
 - o > 20 taalfouten? à cijfer 1
- Te veel in het diepe gegooid, missen oefening
- Poëziewedstrijd gedaan, was leuk
 - o 'Maar heb nooit geleerd hoe je een gedicht moet schrijven'

Toekomstvisie:

- Meer poëzie in curriculum
- Samen schrijven
 - o Ideeën uitwisselen, leren van elkaar
 - o Eigen keuze binnen samenwerken of alleen werken
 - Kan irritant zijn als je je eigen ding wilt doen
- Keuzevrijheid binnen soort tekst belangrijk
- Engageren zowel leuk als nuttig
 - o Brononderzoek, handig voor later
- Beoordelingsproces zonder eindcijfer, liever met feedback, cijfer zorgt voor druk
 - o 'Zonder cijfer voel je je vrijer om uit te proberen'
- Litlab wordt opgevoerd
 - à soms te lastige verwoording, niet meer leuk
-

Gesprek 33

Respondent 85, 86, 87

24-09-2021

17 jaar, 17 jaar, 17 jaar

VWO5

- Vinden het vak Nederlands saai
- Lezen wel eens
 - o Voornamelijk Engels, bijv. Harry Potter
 - o Ook manga

Over het vak Nederlands:

- Verslagen schrijven is saai
 - o Feitelijk, weinig zelf kritisch nadenken
 - o Debatteren, lezen en schrijven is wel leuk
 - o Presentaties en mondelingen zijn ook leuk

Toekomstvisie:

- Veel kritisch reflecteren op eigen producten
- Veel debatteren en leren literatuur zelf interpreteren
- Niet voor een cijfer
 - o Anders moet je toch 'volgens het boekje' gaan werken
 - Belemmert drang naar experimenteren
 - o Constructieve feedback
 - o Toetsen mogen wel voor cijfer, maar dan zakelijke teksten
- Mening over samen schrijven:
 - o Keuze in alleen of samen schrijven
 - o Groepje moet goed op elkaar zijn afgesteld
- Schrijven kun je leren door veel te oefenen

Definitie creatief:

-Tekenen

-Kunst

-Ideeën, nieuwe dingen bedenken

-'Imaginative'

Gesprek 34

Respondent 88, 89, 90

24-09-2021

16 jaar, 16 jaar, 16 jaar

5HAVO

Rotterdam

- Lezen voor school
- Realistische verhalen
- Lezen niet veel à saai en concentratie nodig

Over het vak Nederlands:

- Nu weinig praktijk
- Schrijven nu wel soms, alleen zakelijk
- 'Wat is een schrijver?' 'Een Nederlander, die goed in Nederlands is.'

Toekomstvisie:

- Geen cijfer voor creatief schrijven, wel voor zakelijke teksten
- Duidelijk gestructureerde lessen en curriculum
- Mondelinge vaardigheden verbinden met schriftelijke, bijv. debat, spoken word, etc.

Definitie creatief:

-Knutselen

-Iemand met veel fantasie

-Creatief zijn en schrijven is moeilijk

-Schrijven is aan te leren, ook als het creatief is

Gesprek 35

Respondent 91, 92 93

16 jaar, 16 jaar, 16 jaar

24-09-2021

Rotterdam

- Lezen bijna nooit boeken, wel artikelen nieuws
- Schrijft fanfictie
- Leest en schrijft niet echt
- Vindt Nederlandse taal moeilijk
 - o Tweetalig, ook Berber

Over het vak Nederlands:

- Saai
- Veel herhaling
- Boekverslagen zijn saai, droog en nutteloos

Toekomstvisie

- Meertaligheid een plekje geven in het vak Nederlands
- Sollicitatiebrieven leren schrijven is belangrijk

Gesprek 36
Respondent 94, 95 en 96
19 jaar, 18 jaar, 18 jaar
6VWO
Rotterdam

- Lezen heel veel
- Marieke Nijkamp, Rutger Bregman
- Veel thematisch omtrent migratieachtergrond
- Schrijft spoken word
- Schrijft alle gedachten op
- Schreef vroeger gedichten
- Vinden het vak Nederlands saai

Over het vak Nederlands:

- Schrijven is leuk; hebben veel creatief geschreven in de les
- Hebben samen geschreven, heel het schrijfproces
 - o Fijne ervaring
 - o Leren van elkaar
 - o Elkaar aanvullen w.b.v. vaardigheden

Toekomstvisie:

- Willen zelf taal toepassen
- Meer vrijheid is heel belangrijk, fantasie à kunst
- Willen graag engageren
 - o 'Op een leuke manier bezig zijn met de wereld om je heen'
 - o Klimaat, racisme
 - o Actief bezig zijn
- Spoken word is leuk

Definitie creatief:

- Buiten de regels om
- Over gevoelens, privé

Gesprek 37
Respondent 97, 98 en 99
18 jaar, 16 jaar, 17 jaar
6VWO
Rotterdam

- Lezen soms
- Lezen Engels
- Actieboeken, spanning
- Zelfhulpboeken
- Non-fictie over bijv. Psychologie
- Schrijft soms gedichten
- Vinden het vak Nederlands saai

Over het vak Nederlands:

- Veel opdrachten
- Signaalwoorden leren voelt niet nuttig
- Saai, droog, herhaling
- Debatteren is heel erg leuk
- Literatuurlessen zijn soms leuk, maar literatuurgeschiedenis niet
- Poëzieanalyse is wel leuk
- Hebben cijfers gekregen voor poëzie schrijven
 - o Vervelende ervaring
 - Kunt geen cijfer geven als leerlingen zich openstellen en individuele gevoelens opschrijven
 - Sterk variërende cijfers, zonder veel concrete uitleg of feedback

Toekomstvisie

- Veel zelf schrijven
 - o Concreet-abstracte onderwerpen zijn fijn
 - o Vb: niet schrijven met thema 'eendracht maakt macht', maar eerder over klimaat
 - o Veel oefenen en herschrijven
- Geen cijfer geven aan creatief schrijven
 - o Wel concrete feedback, gericht op schrijftechnieken, ambacht
 - o Eventueel inzetcijfer gebaseerd op vooruitgang

Bijlage 1.6 Notulen interviews Assen

Gesprek 38

Respondent 100, 101, 102

16 jaar, 16 jaar, 16 jaar

1-10-2021

VWO5

Assen

- Lezen alleen voor de lijst
 - o Niet het meest favoriete ding om te doen à verplichtingen bij de lijst, maakt er geen tijd voor vrij
-

Over het vak Nederlands:

- Veel regels/verplichtingen à minder motivatie
- Onderbouw focus op grammatica/spelling, bovenbouw focus op literatuur
 - o Literatuur wordt expliciet niet gewaardeerd
- Nutteloos, eentonig, saai

Toekomstvisie:

- Schrijfonderwijs > huidige lessituatie à meer praktijk, zelf doen
 - o Keuzevrijheid binnen minimale kaders
 - o Doel van schrijven (het nut) weten is fijn, zorgt voor motivatie
- Meer communicatiekant; jezelf goed verwoorden (meer technische kant: op welke wijze je een argument kan verwoorden), debat
- Variatie in lessen/lesstof

- Definitie creatief: verschillende oplossingen bedenken voor problemen, veel ideeën hebben, origineel, bijzonder, anders dan de norm, grenzen opzoeken

Gesprek 39

Respondent 103, 104, 105

17 jaar, 16 jaar, 17 jaar

1-10-2021

VWO5

Assen

- Lezen vooral voor de lijst, vroeger ook wel maar nu moeite met doorpakken/tijd vrijmaken
- Schrijven niet, één schrijft een hedendaagse roman

Over het vak Nederlands:

Toekomstvisie:

- Theorieles schrijven niet nuttig, leren door het te doen
- Keuzevrijheid belangrijk
 - o Concreet: niet één verplichte opdracht, maar langere opdrachten waar je omheen kan werken
- Feedback krijgen nodig voor beter worden in schrijven
- MAAR: weinig animo voor schrijfonderwijs, niet veel leerlingen zullen dat leuk vinden, werkt juist demotiverend

- Definitie creatief: out of the box denken, vroeger dingen namaken en nu dingen zelf bedenken

Gesprek 40

Respondent 106, 107, 108

15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

1-10-2021

VWO4

Assen

- Lezen veel Engelse boeken/spanning
- Schrijven regelmatig à fanfiction, teksten voor op socials eigen bedrijf

Over het vak Nederlands:

- Redelijk saai, voor volwassenen ingericht, niet per se voor jongeren, slaapverwekkend, eentonig
- Veel herhaling, literatuur (heel veel lezen)

Toekomstvisie:

- Autonomie, keuzevrijheid met minimale kaders
- Meer focus op proces/inhoud i.p.v. grammatica/spelling
 - o Feedback i.p.v. cijfers
- Meer focus op jongeren en hedendaagse teksten (actualiteiten: klimaatverandering, waar je interesses liggen, diversen)
- Definitie creatief: zelf dingen bedenken/creëren, je eigen ding ontwikkelen, gaat samen met fantasie, je eigen ideeën tot leven brengen

Gesprek 41

Respondent 109, 110, 111, 112

15 jaar, 15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

1-10-2021

VWO4

Assen

- Lezen soms à tijd maken voor lezen moeilijk
- Schrijven nooit

Over het vak Nederlands:

- Lastig (vooral grammatica, spelling, begrijpend lezen)
- Niet zo interessant, niet zo heel leuk, op zich nuttig
- Online les > fysiek les, saaier

Toekomstvisie:

- Autonomie in:
 - o Niveaukeuze à drukt verwachtingen, voegt lol toe aan het schrijven
 - o Samen/alleen schrijven
- Veel fantasie erin kunnen stoppen
- Definitie creatief: alles moet mogen, iedereen is op zijn eigen manier creatief

Gesprek 42

Respondent 113, 114, 115, 116

14 jaar, 15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

1-10-2021

VWO4

Assen

- Maken niet echt tijd voor lezen, lezen minder dan eerst
 - o Filosofie, historische boeken, economische boeken

Over het vak Nederlands:

- Saai, veel herhaling, veel hetzelfde, weinig variatie in lesstof
- "Binnen de lijntjes werken"
- Poëzie was wel leuk à doen wat je zelf leuk vindt, eigen creativiteit erin kwijt kunnen
- Literatuur wel belangrijk, maar veel in één keer
- Meer nadenken bij boeken dan normaal voor plezier
- Examen voelt vreemd, eenzijdig

Toekomstvisie:

- Autonomie in:
 - o Onderwerpen waar je over schrijft
 - o Niveaus van opdrachten à uiteindelijk moet wel een bepaald niveau behaald zijn (kan d.m.v. cijfers)
- Aansluiting schrijfonderwijs op literatuuronderwijs
- Poëzie en beeld à visualisering poëzie

- Definitie creatief: zelf bedenken, eigen

Gesprek 43

Respondent 117, 118

15 jaar, 14 jaar

1-10-2021

VWO4

Assen

Over het vak Nederlands:

- Moeilijk (want: tweetalig, rond kleuterklas NL geleerd)
- Docent maakt verschil uit in moeilijkheidsgraad vak
- Ingewikkeld

Toekomstvisie:

- Samenschrijven fijn, keuze hebben is fijn
 - o Meer ideeën uitwisselen, gezamenlijk, meer tekst, meer inzicht
- Meer zakelijke teksten, handig, niet per se leuk
- Onderwerpen die al in de wereld spelen, ook leuk met samen schrijven
- Zitten niet echt te wachten op creatief schrijven

Bijlage 1.7 Notulen interviews Eindhoven

Gesprek 44

Respondent 119, 120, 121

12 jaar, 12 jaar, 12 jaar

15-10-2021

VMBO-T1

Eindhoven

- **Lezen veel:**
 - o Lotte Wirwar, Geronimo Stilton, Donald Duck, Harry Potter
 - o Strips (Suske en Wiske, Asterix en Obelix)

Over het vak Nederlands:

- Huiswerkopdrachten worden in les gemaakt, meestal samenwerken
 - o Onderwerp, persoonsvorm etc.
 - o Begrijpend lezen saai
- Hoofdonderwijs: poëzie, heel creatief à heb je bij ieder vak, duurt een maand
 - o Nog niet echt tips gehad (pas drie lessen gehad)
- Poëzie is lastig (rijmen, negatief denken over zichzelf, graag goed willen doen) β à wel leuk om meer over te leren
- Buitenactiviteiten met het vak Nederlands
- **Creatief schrijven: heel veel woorden door elkaar heen, verhaal helemaal zelf bedenken, een woord verkeerd schrijven is niet erg, verschillende lettertypen gebruiken, knutselen**

Toekomstvisie

- Tekst goed lezen en beter beantwoorden
- **Autonomie, vrijheid, zelf onderwerp bepalen, zelf opdrachtvolgorde bepalen, niveau bepalen**
- **Grote thema's heel leuk, interessant**
- **Combineren tekst en beeld**
- **Samenwerken leuk: elkaar aanvullen, leren van elkaar, elkaar leren kennen**
 - o **Overkoepelend samenwerken met klas**
- **Definitie creatief: veel tekenen, kleuren, vrolijker maken, nadenken, knutselen**

Gesprek 45

Respondent 122, 123, 124

12 jaar, 13 jaar, 12 jaar

15-10-2021

VMBO-T1

Eindhoven

- Lezen af en toe à fantasieboeken
 - o Lampje (Annet Schaap)

Over het vak Nederlands:

- Wel belangrijk, maar niet het leukste vak (juf is heel leuk)
- Niet stom, maar ook niet 'joehoe Nederlands'
- Poëzie is leuk! à mening, emoties, graag meer in de les willen doen

Toekomstvisie:

- Samenwerken wel leuk, maar wel met mensen waar je iets mee hebt
 - o Docent moet in de gaten wie er wel en niet moeten samenwerken
- Poëzie en beeld leuk à combineren tekst met beeld prikkelt
- Andersoortige creatieve teksten ook leuk (Spoken Word, etc.)
- Minder theorie, meer doen

- Definitie creatief: zelf verzinnen, fantasie, met je handen bezig zijn, niet alles uit een boekje doen, naar jezelf kijken

Gesprek 46

Respondent 125, 126, 127

14 jaar, 14 jaar, 14 jaar

15-10-2021

MAVO3

Eindhoven

- Lezen young adult
- Fantasia, Harry Potter
- Schrijft verhalen, dagboek

Over het vak Nederlands:

- Leuk, 'chill'
- Opdrachten uit het boek
- Boek lezen en daar een vlog maken
- Lerares voornamelijk belangrijk in plezier
- Hebben wel eens geschreven, maakte niet veel indruk

Toekomstvisie:

- Online opdrachten maken
- Samenwerken lijkt leuk
 - o Meer contact, gezellig
 - o Kan elkaar tips geven
 - o Keuze in alleen of samen
- Schrijven over wereld om je heen
- Debat lijkt ze leuk, mening geven
- Eerst debat en daaruitvloeiende tekst is leuk
 - o Eerst discussie, dan verwoording
- Onorthodoxe manieren van schrijven lijkt leuk (instapoëzie)

- **Definitie creatief:** mooi, zelf verzinnen

Gesprek 47
Respondent 128, 129, 130

14 jaar, 15 jaar ,15 jaar

15-10-2021

MAVO3

Eindhoven

-Lezen soms

-Cruel Prince, young adult

-Het leven van een Muts

-Schreven op de basisschool, nog wel een gedachten opschrijven

Over het vak Nederlands:

- Niet heel saai, ook niet geweldig

Toekomstvisie:

- Meer creatieve opdrachten
- Meer 'zelf doen'
- Autonomie
 - o Niveaus zijn fijn
- Tekst en beeld
 - o Ja! Beeldende kunst combineren met creatief schrijven
- Groepswork is fijn
- Onorthodoxe manieren van schrijven leuk
 - o Variatie

- Creatief: alternatief, niet hetzelfde, individu

Gesprek 48

Respondent 131, 132, 133

14 jaar, 15 jaar, 14 jaar

15-10-2021

MAVO3

Eindhoven

-Lezen niet, geen tijd voor, niet leuk

-Vroeger lezen wel leuk

Over het vak Nederlands:

- Leuk vak
 - o Makkelijk, hoeft niet te leren (leesvaardigheid)
 - o Trucjes al geleerd
- Ervaring met poëzie
 - o Redelijk leuk

Toekomstvisie:

- Tekst en beeld
 - o Leuk
- Variatie is belangrijk
- Op niveaus werken is heel fijn
- Samenwerken is leuk
 - o Zelf groepjes maken, dezelfde interesses

- Creatief: tekenen, kunst, vrije school, gedichten, uitgebreid schrijven met veel details

Gesprek 49

Respondent 134, 135, 136

14 jaar, 14 jaar, 14 jaar

15-10-2021

MAVO3

Eindhoven

- Lezen heel soms, eigenlijk bijna nooit
 - o Bo Burnham Poetica
- Schrijven nooit, alleen voor huiswerk

Over het vak Nederlands:

- Beetje saai, herhaling van stof, niet per se leuk maar minder lastig à verschilt ook per docent
- Begrijpend lezen minst leuk
- Brieven geschreven, geen creatieve teksten à mwah
- Creatief schrijven wel leuk; toepassen, je bent echt zelf bezig
- Tijdens Engels al meer creatieve vormen van tekstbegrip, niet bij Nederlands

Toekomstvisie:

- Andere tekstvormen leuk in les à meer variatie
 - o Rapteksten
- Zelf teksten schrijven, liedjes maken met hulp van technieken
- Tekstbegrip binnen schrijfonderwijs
- Teksten uitwisselen
- Samenwerken leuk
 - o Andere ideeën ("nu denk je alleen hoe je zelf denkt, dan kun je ook nadenken over hoe anderen denken")
 - o Liefst zelf kiezen, maar docent kiezen is wel beter
- Niveaus: niet per fijn, goed/slecht gevoel, schaamte omdat je het beter wilt doen, niveaunamen zorgt voor discussie
- Creatief: knutselen, kunst, zelf bedenken, creatief in woorden/verhalen

Gesprek 50

Respondent 137, 138, 139

14 jaar, 14 jaar, 14 jaar

15-10-2021

MAVO3

Eindhoven

- Lezen niet vaak tot nooit, niet zo leuk à door begrijpend lezen
 - o Hooguit Donald Duck
- Schrijven nooit

Over het vak Nederlands:

- Heel soms een kleine schrijfopdracht tijdens les à brief schrijven, krantenartikel
 - o Niet per se stom, maar ook niet helemaal leuk
- Neutraal over vak Nederlands, niet per se heel interessant
 - o Lastig (want regeltjes) dus minder leuk
- Onderwerpen vak saai, nut Nederlands niet duidelijk, niet het idee dat ze iets leren

Toekomstvisie:

- Creatief schrijven: dat je iets doet wat niet zo vaak gedaan wordt (nieuw voor jezelf), eigen boek schrijven
- Theorie over schrijven (hoe schrijf je een verhaal) spreekt aan
- Op zich wel nuttig en handig, niet essentieel
- Schrijvers zijn je om je te amuseren, te informeren, iets overbrengen op papier
- Actualiteiten spreken aan
- Liever geen tekst en beeld want afgerekend worden op niet goed tekenen
- Liever niet beoordelen met cijfer, beoordelingsformulier met feedback want dan weet je wat er beter kan
- Autonomie binnen onderwerpen, liefst volledige vrijheid maar keuze binnen een keuze ook prima
- Verschillende niveaus maakt het lastig praktisch, eerst proberen
- Definitie creatief: tekenen, iets anders dan normaal, origineel

Bijlage 1.8 Notulen interviews Roermond

Gesprek 51

Respondent 140, 141, 142

16 jaar, 15 jaar, 17 jaar

22-10-2021

HAVO4

Roermond

- Vooral op school lezen
 - o Leesverslagen
 - o Las vroeger wel
- Zou graag non-fictie willen lezen, wil graag 'confrontaties' lezen
- Heeft ooit geprobeerd te schrijven, maar had de concentratie niet
- Heeft thuis een notitieboekje voor korte schrijfsels

Over het vak Nederlands:

- Niet bepaald leuk
 - o Niet heel saai, maar het zou heel interessant kunnen zijn
 - o Veel herhaling
 - Verveling

Toekomstvisie:

- Afwisseling
- Werkwoordspelling minder droog --> opnemen in schrijfoopdrachten
- Filosofie betrekken bij schrijfoopdracht
 - o Mensen aan het denken zetten
 - o Engageren
- Vrijheid is belangrijk
 - o Niveaus zijn fijn

Gesprek 52

Respondent 143, 144, 145

15 jaar, 16 jaar, 17 jaar

22-10-2021

HAVO4

Roermond

- Lezen manga
- Lezen geen literatuur
 - o Te ouderwets geformuleerd

Over het vak Nederlands:

- Saaie les
- Niet heel interessant

Toekomstvisie:

- Strips
- Mening geven
 - o Actualiteit
 - o Niet voorgeschreven, maar keuzevrijheid
- Vrijheid is belangrijk
 - o Krijgt bijv. Een week om in te lezen in een opdracht
- Structuur is wel fijn
 - o Bijv 3 lessen: bronnenonderzoek, plannen, schrijven
 - Meer ruimte is ook fijn
 - o Kernwoorden: vrijheid en actualiteit

Gesprek 53

Respondent 146, 147, 148

16 jaar, 16 jaar, 16 jaar

22-10-2021

HAVO4

Roermond

- Stripboeken, Harry Potter
- Spannende boeken zijn leuk
- Dyslexie
 - o Schrijven lastig
 - o Verder nadenken over tegemoetkoming

Over het vak Nederlands:

- Te veel tijdsdruk
 - o Lezen niet meer leuk; gebeurt soms niet
- Zwaar, vooral spelling
 - o Lastig
 - o Geen gevoel voor

Toekomstvisie:

- Samenwerken is leuk
 - o Met vrienden
 - o Moet kunnen vertrouwen
 - o Met vrienden ben je vertrouwd --> sneller durven te botsen
- Keuzevrijheid in onderwerpen is heel fijn/leuk
 - o Ruimtevaart, luchtvaart
 - o Controversieel nieuws
 - Afghanistan
 - o Formule 1
 - o Videogames
- Strips zijn leuk
- Spoken word wel oke
 - o Voornamelijk variatie
- Op de persoon gericht onderwijs is fijn

Gesprek 54
Respondent 149, 150
16 jaar, 16 jaar
22-10-2021
VWO5 Gymnasium
Roermond

- Lezen Young Adult
- Non-fictie ook

Over het vak Nederlands:

- Steeds dezelfde opdrachten; herhaling
- Geen creatieve opdrachten
- Droog stapsgewijs literatuuronderwijs
 - o Boekverslagen
- Wel nuttig
 - o Bijv. Voor bronvermelding leren en zakelijke teksten (cv, motivatiebrief)
- Kan zich niet identificeren

Toekomstvisie:

- Meer zelf onderzoek
 - o Alles is nu al bepaald (trechtervorm)
 - o Meer eigen inspraak in curriculum
- Meer zelfidentificatie
 - o Niet alleen teksten vanuit wit, mannelijk, oud perspectief
 - o Vb. Representatieanalyse van 'Twee vrouwen' - Mulisch
- Meer cultuur verwerken
- Nederlands meer linken aan geschiedenis
- Theorie verbinden aan praktijk --> ook zelf schrijven binnen genreconventies
- Debat is belangrijk --> ook omdat Nederland een multiculturele samenleving is
- Metafoor voor niveaus: wandelen, joggen, rennen (als je 'te hard rent' krijg je een blessure)
 - o 'Niet een trap, maar een afstand'

Gesprek 55

Respondent 151, 152, 153

15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

22-10-2021

HAVO4

Roermond

- Leest veel in vrije tijd
 - o Twilight
- Leest alleen voor Nederlands
 - o Dyslexie
- Leest veel in vrije tijd
 - o Thrillers
- Schrijven niet echt

Over het vak Nederlands:

- Spelling en begrijpend lezen is lastig
 - o Wil wel kunnen spellen, maar het lukt niet zo
 - o BL is stom
 - Te moeilijk
 - Veel theorievragen (is niet zo belangrijk)
- Lezen is leuk
- Vak is nuttig
 - o Zakelijke teksten
- Heeft wel eens geschreven
 - o Verhaal schrijven bij een plaatje
 - o Werden in het diepe gegoid

Toekomstvisie:

- Zelf onderwerpen kiezen
- Beginnen met kaders
 - o Daarna steeds minder
 - o Vindt het niet beschamend om van niveau te wisselen
 - o Bevestiging van 'geen trap, maar afstand'
 - Is fijn
- Beoordeling
 - o Commentaar, geen cijfer
- Met eigen keuze in teksten creëer je ook zelfidentificatie in opdrachten en teksten

Gesprek 56

Respondent 154, 155, 156

15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

22-10-2021

HAVO4

Roermond

- Luisterboek
 - o Grijze Jager (fantasy)
- 2 lezen niet echt
 - o Geen tijd/zin
- Schrijven voor school soms
- Bètapakketten

Over het vak Nederlands:

- Spelling is lastig
- Droge theorie en trucjes maakt het lezen niet meer leuk
- Hebben zakelijk geschreven
 - o Was 'best prima'
- Identificatie
 - o Herkent zichzelf niet echt in teksten of opdrachten, maar dat is niet erg

Toekomstvisie:

- Creatief schrijven
 - o 'Wel leuk'
 - o Maar niet presenteren
 - o Zakelijke teksten spreken wel meer aan
- Onderwerpen
 - o Politiek en oorlog
 - o Sport
 - o Actueel
- Niveaus
 - o Zit geen schaamte in
 - o Liever verwoord als 'beginnend, gevorderd, ervaren'
- Keuzevrijheid
 - o Eigen onderwerpen kiezen
 - o Eigen draai geven aan thema's
 - o Koffertjes zijn fijn
 - Keuzestress vermijden
 - Vlot beginnen
 - Maar nog steeds keuzevrijheid
 - Nog steeds aansporing om zelf verdere bronnen te zoeken

Gesprek 57

Respondent 157, 158

16 jaar, 16 jaar

22-10-2021

HAVO5

Roermond

- Lezen niet echt voor plezier
 - o Film kijken is leuker

Over het vak Nederlands:

- Voelen zich niet gerepresenteerd in boeken
- Spanning is leuk
- Willen meer schrijven
 - o Lezen nu vooral leuk
- Niet enthousiast over schrijven
 - o 'Ik druk me niet uit met schrijven. Dat is niets voor mij.'

Toekomstvisie:

- Zakelijke teksten
 - o Belangrijk voor loopbaan
 - o Creatief schrijven minder belangrijk
- Niveaus
 - o Geen schaamte aan niveaus
 - o 'Beginnend, gevorderd, ervaren' is fijn
- Concrete onderwerpen
 - o Discriminatie
 - Dicht bij jezelf
- Autonomie
 - o Koffertjes zijn fijn
 - Wel bang dat mensen niet meer zelf onderzoeken

Gesprek 58

Respondent 159, 160, 161, 162

16 jaar, 16 jaar, 16 jaar, 19 jaar

22-10-2021

HAVO5

Roermond

- Lezen Wees Onzichtbaar, Turks Fruit
- Grijze Jager, Broederband (fantasy)
- De Selectie, De Gouden Troon (YA)
- De Passievrucht
- Schreef vroeger zelfbedachte verhalen
- Schrijft voor Dungeons & Dragons
- Dyslexie

Over het vak Nederlands:

- 'Wel okè'
 - o Want keuzevrijheid is fijn
 - Ga je dit half uur lezen of heb je meer uitleg nodig?
- Schrijven is niet leuk
 - o Want krijgen een onderwerp toegewezen

Toekomstvisie:

- Representatie
 - o Moet jezelf kunnen herkennen in opdrachten
- Autonomie
 - o Heel belangrijk
 - o Voornamelijk als het gaat om onderwerpen
- Concrete thema's
 - o Social media
 - o Studentenleven
 - o Het persoonlijke betrekken op het grote
- Niveaus
 - o Heel goed idee
 - o Niet te veel hameren op kwalificaties niveaus
 - Dan kunnen dat namelijk doelen worden, terwijl dat niet per se zo is
 - Bijv. gebonden, dicht bij jezelf

Bijlage 1.9 Notulen interviews Amsterdam

Gesprek 59

Respondent 163, 164, 165

29-10-2021

18 jaar, 16 jaar, 16 jaar

SHAVO

- **Lezen allemaal:**
 - o Voor de lijst, Engelse YA-boeken
- **Vroeger wel geschreven, verhaaltjes etc.**
- **Dagboekjes**

Over het vak Nederlands:

- **Leuk: nieuwe docent, andere manier van lesgeven, teksten lezen/analyseren**
- **Voorheen saaier, meer droge stof, meer grammatica à veel theorie**
- **Schrijven voornamelijk essays, niet echt creatief**
 - o Wel leuk, anders werken dan een toets (meer tijd)

Toekomstvisie:

- **Schrijfonderwijs klinkt al leuk: opstapje voor zelf schrijven**
- **Nuttig: helpt om dingen beter te begrijpen/onthouden**
- **Beginnen is moeilijk; je moet 'je flow vinden'**
- **Schrijvers in de samenleving belangrijk:**
 - o **Als schrijver kan je verschil maken: bereiken groot publiek, bespreking belangrijke onderwerpen, iets duidelijk meemaken**
 - o **Logisch dat schrijfonderwijs in het vak Nederlands zit**
- **Over de koffertjes:**
 - o **'Best wel een goeie', maakt het makkelijker om een onderwerp te bedenken: efficiënt werken**
 - o **Keuze: eigen idee moet ook kunnen, combinatie van eigen keuze met koffertjes**
- **Over de niveaus:**
 - o **Klinkt fijn, snel een keuze maken, inspiratie**
 - o **Stapje terugzetten niet graag klassikaal, alleen met docent bespreken**

Gesprek 60

Respondent 166, 167

29-10-2021

17 jaar, 16 jaar

SHAVO

- Lezen nooit of voor school
- Schrijven verslagen voor school

Over het vak Nederlands:

- Moeten veel boekverslagen schrijven
- Hebben een dialoog moeten schrijven tussen twee personages uit een boek
 - o Was leuk om te doen
 - o Leuker dan boekverslagen, minder droog
- Betoog geschreven

Toekomstvisie:

- Schrijven graag over culturen, economie, geopolitiek
 - o Amerika
- Koffertjes
 - o Je kunt snel gericht gaan zoeken
 - o Eigen ervaring: beginnen kost vaak veel tijd
 - o Voelt niet gebonden, vrijheid nog aanwezig
 - o Zit geen schaamte aan niveau wisselen
 - o De duidelijkheid en structuur van niveaus en koffertjes is fijn
 - Wordt niet in het diepe gegooid

Gesprek 61

Respondent 168, 169, 170

29-10-2021

17 jaar, 16 jaar, 16 jaar

5VWO

- Lezen: Bregje Hofstede, Arnon Grunberg, voornamelijk Engelse titels à meer YA in het Engels, meer zelfidentificatie
- Schrijven: prijs gewonnen verhaal afschrijven, stress afschrijven

Toekomstvisie:

- Kijken naar kunst > zelf maken
- Bereid te leren over schrijven; meer dynamisch leren
- Vrijheid is wel fijn, maar wel behoefte aan richtlijnen
 - o Richtlijnen in de vorm van voorbeelden, tijdsindicatie bij opdracht fijn (soort van streven)
 - o Richtlijnen in de vorm van punten
 - o Richtlijnen onderwerp/tekstvorm fijn
- Koffertjes:
 - o Zolang je niet MOET kiezen is het prima
 - o Fijn als beginpunt; efficiënter werken
 - o Intermedialiteit leuk
 - o Onderwerpen: gevoelens, samenleving, conflicten, actualiteit, kritisch schrijven
 - Teksten vanuit jezelf kwetsbaarder
- Beoordeling teksten:
 - o Feedback
 - o Basis-/gevorderd-/expert-systeem
 - Beschrijf / analyseer / evalueer
- Presenteren d.m.v. video's à presentatievorm ligt aan persoon (graag keuze)
 - o Minder confronterend dan voordragen

Gesprek 62

Respondent 171, 172, 173

29-10-2021

17 jaar, 17 jaar, 17 jaar

6VWO

- Lezen regelmatig: non-fictie > fictie, wel fictie? Liever Engels
- Schrijven voornamelijk voor school, soms logboek

Over het vak Nederlands:

- Schrijven nu veel essays, PO (praktische opdrachten meestal uitschrijven), verslagen
- Soms creatief, vaker zakelijk
 - o Creatief schrijven was wel leuk, werd gewaardeerd, verhaal moet wel goed zijn

Toekomstvisie:

- Schrijven is aan te leren
 - o Ambacht
- Vrije opdrachten fijn, meer zelf onderzoeken, meer uitdaging à eigen ding doen
- Niveaus zijn heel prettig
- Koffertjes:
 - o Leerlingen geven een positieve kritische blik
 - Hoe gaan we dit ook interessant maken voor niet-gemotiveerde leerlingen?
 - Hoe sluiten de opdrachten aan op het eindexamen?
- Onze opdracht:
 - o Veel creatief schrijven
 - Want bij andere vakken schrijf je al veel zakelijk
 - Nut vak duidelijk maken
 - Leerdoelen kort en bondig houden, of nog beter: in opdracht zelf verwerken

Gesprek 63

Respondent 174, 175, 176

29-10-2021

17 jaar, 17 jaar, 17 jaar

6VWO

- Lezen Young Adult
- Mano Bouzamour
- Schrijven wel eens
 - o Gevoelens op papier
 - o Van je afschrijven

Over het vak Nederlands:

- Eindexamen is 'vreselijk'
 - o Trucjes leren

Toekomstvisie:

- Schrijven is leuk 'met je eigen thema'
 - o Wanneer het 'geforceerd' wordt, is het niet meer leuk
 - o Reageren zeer positief op koffertjes
 - o Plezier in opdracht/autonomie gaat vooral over brede keuze/keuzevrijheid in onderwerpen
- Onderwerpen
 - o Toeslagenaffaire
 - o Mentale gezondheid
- Voordragen/publiek spreken is heel eng
 - o Voordragen namens een heel groepje is minder eng
- Beoordeling op:
 - o Stijlfiguurgebruik
 - Verplicht aantal stijlfiguren voelt niet als te bindend
 - o Taalgebruik
 - o Gebruik rubrics
- Intermedialiteit met literaire analyse is heel leuk
 - o Dichter bij de belevingswereld
 - o Popmuziek, hiphop, podcasts, Instagrampoëzie, etc.

Gesprek 64

Respondent 177, 178, 179

29-10-2021

17 jaar, 16 jaar, 17 jaar

6VWO

- Lezen wel eens: science fiction, fantasy, non-fictie, fictie (Hanna Bervoets)
- Schrijven voornamelijk voor school, ook dagboek

Over het vak Nederlands

- Bij creatief schrijven niet duidelijk wat je moet doen; vaag
 - o Behoeftte aan richtlijnen à "Hoe schrijf ik een dialoog" "Hoe maak ik een tekst interessant?"
 - o Keuze in richtlijnen: niveaus
 - Lengte
 - Inhoud

Toekomstvisie:

- Koffertjes:
 - o Fijn want: voor ieder wat wils, beste van beide werelden
 - o Intermedialiteit is fijn, want afwisseling en uitgebreid
 - o Beginnen met schrijven wordt makkelijker gemaakt voor zowel leerlingen als docenten
 - o Keuzevrijheid!
- Onderwerpen mogen zo breed mogelijk worden getrokken, ook 'stomme' onderwerpen mogen
 - o Stom = klassieke betoogthema's als verengelsing

Bijlage 1.10 Notulen interviews Silvolde

Gesprek 65

Respondent 180, 181, 182

19-11-2021

15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

4HAVO

- Vinden het vak Nederlands saai
 - o Omdat het herhalend is

Over het vak Nederlands:

- Eigen methode gemaakt door docent
- Erg 'volgens het boekje'
 - o Weinig ruimte tot eigen inbreng of creativiteit
- Op de korte termijn misschien wel nuttig
- Op de lange termijn niet --> veel vergeten

Toekomstvisie:

- Meer 'speling'
 - o Minder reproductie
 - o Meer eigen inspraak binnen opdrachten
 - Creativiteit
- Veel keuzevrijheid om eigen twist te geven aan opdrachten
 - o Koffertjes worden gezien als goede oplossing hiervoor
 - Verhoogt motivatie
- Niveaus
 - o Positief over
 - o Persoonlijke benadering is prettig

Gesprek 66

Respondent 183, 184, 185

19-11-2021

15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

4HAVO

Over het vak Nederlands:

- Saai
 - o Want veel herhaling elk jaar
 - o Geen uitdaging
- Wel nuttig, omdat je een goede formele/zakelijke taalbasis
- Hebben nog niet veel geschreven

Toekomstvisie:

- Meer variatie
- Meer de stof op eigen interesses betrekken
- Actualiteit betrekken op het vak
 - o Kan met koffertjes
 - o Heel positief over multimedialiteit
- Groepswerk lijkt fijn
 - o Ongeveer 3 personen

Gesprek 67

Respondent 186, 187, 188

13 jaar, 13 jaar, 13 jaar

19-11-2021

HAVO/VWO2

Over het vak Nederlands:

- Sommige opdrachten niet leuk, andere opdrachten vallen wel mee: ligt aan wat je aan het doen bent
 - o Roddelblad > boekverslag

Toekomstvisie:

- Autonomie, eigen keuze, vrijheid
- Over koffertjes:
 - o Keuze is fijn
 - o Variatie
- Digitale aspect:
 - o Doen al veel online
 - o Geen boeken scheelt gewicht in de rugzak
 - o Makkelijker want alle papieren etc. bijdehand
 - o Fijn maar:
 - Zien schrijven als met de hand schrijven i.p.v. typen
- Niveaus:
 - o Niveaus klinken fijn, veel focus op toetsing

Gesprek 68

Respondent 189, 190, 191

12 jaar, 13 jaar, 13 jaar

19-11-2021

HAVO/VWO2

Over het vak Nederlands:

- Saai; creativiteit mist
 - o Veel schrijven op basisschool, nu vooral luisteren
- Niet het makkelijkste vak; moeite met grammatica

Toekomstvisie:

- Creativiteit voorop
- Mogen grotere opdrachten zijn die meer uren in beslag nemen
- Eigen keuze/autonomie belangrijk
- Samenwerkend schrijven
- Opdrachten moeten wel op niveau zijn
 - o Test vooraf voor niveaubepaling
 - o Huidige niveau-indeling slaat aan
- Digitaal werken: leuker (gewoon typen), handig

Gesprek 69
Respondent 192, 193, 194
13 jaar, 12 jaar, 13 jaar
19-11-2021
HAVO/VWO2

Over het vak Nederlands:

- Wel leuk, maar moeilijk
- Hebben een beetje met schrijven gedaan
 - o Stijlkenmerken (genreconventies, bijv. van een roddelblad)

Toekomstvisie:

- Creatiever
- Meer zelf bronnenonderzoek doen
- Grotere opdrachten
 - o Projecten
- Creatief = meer je eigen invulling kunnen geven aan een opdracht, vrijheid
- Inkadering
 - o Het moet wel duidelijk en leerzaam zijn, maar het plezier moet niet worden beperkt door de regels/eisen
- Koffertjes bevallen
 - o Veel keuzevrijheid --> leuk, motivatie
 - o Persoonlijke benadering
- Digitale aspect:
 - o Leuk
 - o Motiveert
 - o Prettig
 - Je kunt makkelijk zinnen schrappen/aanpassen
 - Versnelt en vergemakkelijkt het schrijfproces

Gesprek 70

Respondent 195, 196, 197

16 jaar, 15 jaar, 15 jaar

19-11-2021

HAVO4

Over het vak Nederlands:

- Passief karakter
- Engageert niet
- Lezen weinig engagerende literatuur

Toekomstvisie:

- Meer variatie
- Meer creativiteit
- Meer keuzevrijheid
- Meer aansluiten op de belevingswereld van jongeren
- Samenwerken
 - o Debat over onderwerp is leuk
 - Vergelijken
- Over niveaus binnen opdrachten
 - o Aan de hand van test
 - o Uitdaging
- Leuke onderwerpen
 - o Sport
 - Voetbal
 - Turnen
 - Volleybal, etc.
 - o Studentenleven
 - o Reizen
 - o **Actueel!**
- Taalgebruik
 - o Geen moeilijke woorden gebruiken
 - o Kort maar krachtig
 - o Woordenschatwolkjes op de site (pop-up bij moeilijke woorden)

Gesprek 71
Respondent 198, 199
15 jaar, 15 jaar
19-11-2021
HAVO4

Over het vak Nederlands:

- Saai, nutteloos --> moeilijker met dyslexie, altijd hetzelfde, veel herhaling
- Tekstbegrip nutteloos

Toekomstvisie:

- Meer hulp bij dyslexie: filmpjes zijn fijn
- Koffertjes:
 - o Maakt het leuker want: interesse
 - o Voorkennis onderwerpen handig
 - o Geschiedenisonderwerpen, medici, ICT (internet, social media, computers, AI), sporten, actuele onderwerpen

Gesprek 72
Respondent 200, 201, 202
15 jaar, 15 jaar, 16 jaar
19-11-2021
HAVO4

Over het vak Nederlands:

- Licht aan onderwerpen: spelling lastig maar kan je leren, tekstbegrip lastig want draait meer om begrip
- Minder leuk dan andere vakken, licht ook aan docent en hoe deze begeleidt, neutraal

Toekomstvisie:

- Kortere teksten i.p.v. lange lappen tekst
- Vrijheid is fijn maar bepaalde richtlijnen zijn wel nodig --> niveaus
- Koffertjes fijn:
 - o Kan je op voortborduren tijdens opdracht, andere manier van naar bronnen kijken
 - o Sturing in opdracht fijn, maar keuzeonderwerpen fijn
 - o Onderwerpen: vuurwerk en vuurwerkverbod, natuur, sporten, politie/overheid,

Bijlage 1.11 Notulen interviews Tilburg

Gesprek 73

Respondent 203, 204, 205

15 jaar, 16 jaar, 16 jaar

03-12-2021

HAVO4

Tilburg

- Leest YA (Colleen Hoover)
 - o Voornamelijk in vakantie
- Vond het dagboek van Anne Frank mooi
- Las vroeger veel, deed het heel graag
 - o Spannende boeken
 - o Doet het nu niet meer, omdat het verplicht is
- 'Gevoel opschrijven' helpt met mentale strubbelingen
 - o Van je afschrijven
- Schrijft nu niet zo veel meer, maar zou het wel graag dingen
 - o Weinig tijd, andere prioriteiten

Toekomstvisie:

- Kort en bondige formulering van vragen
 - o Ook m.b.t. dyslexie
- Eventuele 'betekeniswolkjes' boven moeilijke woorden
- Hoe Schrijfakademie inpassen binnen het curriculum en PTA?
 - o Bonuspunten bovenop andere meer formele toets?
- Variatie heel belangrijk
 - o Minder cyclisch indelen vak Nederlands
 - o Nieuw Nederlands
 - o Tekststructuren en signaalwoorden
- Prettig om een kleine beginoefening te hebben, zodat je aan de slag kunt gaan; 'in de flow komt'
 - o Lastig om op te starten met schrijven soms

Gesprek 74

Respondent 206, 207, 208

15 jaar, 16 jaar, 16 jaar

03-12-2021

VMBO4

Tilburg

- Leest graag strips
 - o Marvel
- Wel tijd voor lezen, maar weinig zin en rust daarvoor

Over het vak Nederlands:

- Wel leerzaam
- Droog
- Het nut/de leerdoelen worden niet duidelijk gemaakt
 - o Zorgt voor demotivatie

Toekomstvisie:

- Meer praten en discussiëren in de les
- Meer aansluiting op de beleveniswereld en interdisciplinair werken
 - o Link met toekomstige carrières duidelijker laten zien
 - o Laten zien hoe taal in de wereld functioneert
- Afwisseling in de les
 - o Variatie
- Onderwerpen die leuk zijn om over te schrijven:
 - o Hiphop, jeugdcultuur

Gesprek 75

Respondent 209, 210, 211

16 jaar, 16 jaar, 16 jaar

03-12-2021

VMBO4

Tilburg

- Lazen vroeger veel, nu niet meer
- Lezen is saai

Over het vak Nederlands:

- Saai; weten niet waarom
- Moeten veel verplicht lezen
- Veel grote literatuuropdrachten (in maart een boek lezen en in juni een mondeling)
 - o In het diepe worden gegooid is niet fijn
- Heel eentonig
 - o Ieder jaar dezelfde stof, maar net een beetje anders
 - o Altijd dezelfde soort opdrachten (boekverslagen 'komen de neus uit')

Toekomstvisie:

- Keuzevrijheid is belangrijk
 - o Gevoel van autonomie
 - o Bijvoorbeeld in onderwerp
- Variatie is belangrijk
 - o zowel in onderwerp als in vorm van opdracht
 - o Minder cyclisch

Gesprek 76

Respondent 212, 213, 214

15 jaar, 15 jaar, 15 jaar

4VWO

03-12-2021

Tilburg

- Leest soms
 - o Lize Spit, Boudewijn Smid
 - o Voornamelijk voor school
- Leest strips
- Schrijven niet veel

Over het vak Nederlands:

- Veel droge stof, specifieke stof, uitzonderingen
- Veel herhaling, cyclische inrichting van het vak (methode Nieuw Nederlands)
- Docent is erg belangrijk voor plezier en motivatie

Toekomstvisie:

- Meer variatie!
 - o Veel verschillende soorten opdrachten om lesstof over te brengen
 - o Veel verschillende soorten onderwerpen
 - Meer aansluiting op beleviswereld
- Onderwerpen om over te schrijven
 - o Sport
 - o Voetbal
 - o Actualiteit

Gesprek 77

Respondent 215, 216, 217

17 jaar, 17 jaar, 16 jaar

VWO5

03-12-2021

Tilburg

- Lezen graag
 - o Engels, Young Adult
 - o Online
 - o Lale Gül
 - Duur taalgebruik stoort soms, ook omdat het weinig toevoegt aan het verhaal
- Schrijven graag
 - o Gedichten, kleine verhalen
 - o Journaling

Over het vak Nederlands:

- Het vak is 'oké', maar de lessen zijn saai
 - o Hiaat tussen inhoud en didactiek
- Veel herhaling
 - o Cyclische werking
 - o 'Je leert alles op dezelfde manier'
 - Variatie in inhoud noch vorm
- Willen graag 'buiten de lijst' lezen
 - o Actuele, nieuwe boeken!
- Niet veel creatief gedaan
 - o Één keer poëzie geschreven
 - Was erg leuk
- Veel sturing, weinig keuzevrijheid

Toekomstvisie

- **Minder stampwerk (dt-fouten, spelling)**
 - o Stampwerk sluit niet aan op de praktijk van taal
 - o Stampwerk ook belangrijk, maar niet primaire focus (moet worden geïncorporeerd in andere opdrachten)
- Autonomie
 - o **Waar het nodig is sturen, waar het niet nodig is ruimte overlaten voor eigen inbreng**
- Onderwerpen om over te schrijven
 - o Transparantie binnen de Tweede Kamer

Bijlage 2: Informatiebrieven

Bijlage 2.1 Informatiebrief leerlingen 12-15 jaar

Informatie over deelname aan

Leerlingwensen voor schrijfonderwijs

1. Inleiding

Vanuit de Universiteit Utrecht doen we onderzoek naar schrijfonderwijs in het Nederlands voortgezet onderwijs. Hoe kunnen we dat creatiever maken, en effectiever? We vragen uw toestemming voor deelname aan dit onderzoek door uw kind, en vragen die toestemming ook aan uw kind. Het onderzoek wordt tijdens schooltijd uitgevoerd. Dit onderzoek is getoetst door de ethische commissie van FETC-GW. U kunt uw kind afmelden voor het onderzoek door een email te sturen naar projectleider Micha Hamel (m.hamel@uu.nl).

2. Wat is de achtergrond en het doel van het onderzoek?

We doen onderzoek naar wat leerlingen willen als het om dat schrijfonderwijs gaat, met als doel een website te maken waarop docenten en leerlingen de schrijfoefeningen vinden die ze graag willen en die werken.

3. Hoe wordt het onderzoek uitgevoerd?

Het onderzoek bestaat uit een gesprek van c. 20 minuten waarvan geen opnames worden gemaakt. De interviewers (student-assistenten) maken geen opnames, maar wel aantekeningen die worden geanonimiseerd in de zin dat alleen het schooltype en leerjaar van de leerling wordt genoteerd. Ze hebben vooral in overleg met de projectleider een korte vragenlijst opgesteld die voor het interview gebruikt wordt, maar doel van het interview is vooral de wensen van de leerlingen zelf te inventariseren.

4. Wat wordt er van uw kind verwacht?

Van uw kind wordt verwacht dat het die 20 minuten aan het interview deelneemt, tijdens schooltijd.

5. Wat zijn mogelijke voor- en nadelen van deelname aan dit onderzoek?

Uw kind heeft zelf geen voordeel van deelname aan dit onderzoek. Voor de toekomst kan het onderzoek wel nuttige gegevens opleveren, omdat op basis hiervan de website Schrijfakademie.nl zal worden ingericht.

Mogelijk nadeel is alleen de tijdsinvestering (het interview zelf en het retourneren van het toestemmingsformulier aan de docent Nederlands).

6. Wat gebeurt er als uw kind niet (meer) mee wil werken tijdens het onderzoek?

Het kan zijn dat uw kind tijdens het onderzoek niet (meer) mee wil doen. Wanneer dat zo is, zal altijd gestopt worden met het onderzoek.

7. Vrijwillige deelname

Deelname is vrijwillig. Als uw kind wel meedoet, dan kunt u of uw kind zich altijd bedenken en stoppen op ieder gewenst moment — ook tijdens het onderzoek. Bovendien kunt u nadat uw kind heeft meegedaan nog uw toestemming intrekken. Indien u daarvoor kiest, zullen de onderzoeksgegevens van uw kind niet meegenomen worden in de analyses. De onderzoeksgegevens van uw kind kunnen echter niet meer verwijderd worden als deze al zijn geanalyseerd, of als de onderzoeksgegevens niet meer tot uw kind te herleiden zijn, zie hieronder.

8. Wat gebeurt er met de verzamelde gegevens?

Uw persoonsgegevens en die van uw kind (naam, adres en andere privacy-gevoelige gegevens) worden beheerd door één persoon, Micha Hamel. Mocht u deze persoonsgegevens willen corrigeren of laten verwijderen, dan kunt u dit doen door contact op te nemen met: Micha Hamel. De persoonsgegevens zullen niet verstrekt worden aan anderen dan de onderzoekers die direct bij dit project betrokken zijn.

Tijdens deelname van uw kind aan het onderzoek worden gegevens verzameld. Deze gegevens krijgen een code die alleen met een sleutel naar uw kind te herleiden zijn. Dit betekent dat de onderzoeksgegevens gecodeerd zijn. Wij zijn verplicht de gecodeerde onderzoeksgegevens minimaal 10 jaar te bewaren. Daarvoor geeft u toestemming als uw kind meedoet aan dit onderzoek. Als u dat niet wilt, dan kan uw kind niet meedoen aan dit onderzoek. De gegevens van uw kind worden opgeslagen en bewaard op een door de Universiteit Utrecht beveiligde server. De gecodeerde onderzoeksgegevens kunnen worden gedeeld met en/of worden hergebruikt door andere wetenschappers om eventueel andere onderzoeksvragen mee te beantwoorden. De sleutel waarmee gecodeerde gegevens naar u of uw kind persoonlijk te herleiden zijn, wordt zo spoedig mogelijk vernietigd.

9. Is er een vergoeding wanneer u besluit dat uw kind aan dit onderzoek mee mag doen?

Nee.

10. Goedkeuring van dit onderzoek

De Facultaire Ethische ToetsingsCommissie - Geesteswetenschappen (FETC-GW) heeft dit onderzoek goedgekeurd. Wanneer u een klacht wilt indienen over de procedure omtrent dit onderzoek, dan kunt u contact opnemen met de secretaris van de FETC-GW, e-mail: fetc-gw@uu.nl, of met de functionaris voor gegevensbescherming van de Universiteit Utrecht, e-mail: privacy@uu.nl

11. Meer informatie over dit onderzoek?

Micha Hamel, 0616077734

12. Bijlagen:

n.v.t.

Bijlage 2.2 Informatiebrief leerlingen 16+ jaar

Informatie over deelname aan

Leerlingwensen voor schrijfonderwijs

1. Inleiding

Vanuit de Universiteit Utrecht doen we onderzoek naar schrijfonderwijs in het Nederlands voortgezet onderwijs. Hoe kunnen we dat creatiever maken, en effectiever? We vragen uw toestemming voor deelname aan dit onderzoek. Het onderzoek wordt op school uitgevoerd. Dit onderzoek is getoetst door de ethische commissie van FETC-GW. U kunt u afmelden voor het onderzoek door een email te sturen naar projectleider Micha Hamel (m.hamel@uu.nl).

2. Wat is de achtergrond en het doel van het onderzoek?

We doen onderzoek naar wat leerlingen willen als het om dat schrijfonderwijs gaat, met als doel een website te maken waarop docenten en leerlingen de schrijfoefeningen vinden die ze graag willen en die werken.

3. Hoe wordt het onderzoek uitgevoerd?

Het onderzoek bestaat uit een gesprek van c. 20 minuten waarvan geen opnames worden gemaakt. De interviewers (student-assistenten) maken geen opnames, maar wel aantekeningen die worden geanonimiseerd in de zin dat alleen het schooltype en leerjaar van de leerling wordt genoteerd. Ze hebben vooral in overleg met de projectleider een korte vragenlijst opgesteld die voor het interview gebruikt wordt, maar doel van het interview is vooral de wensen van de leerlingen zelf te inventariseren.

4. Wat wordt er van je verwacht?

Van jou wordt verwacht dat je 20 minuten aan het interview deelneemt tijdens schooltijd.

5. Wat zijn mogelijke voor- en nadelen van deelname aan dit onderzoek?

Je hebt zelf geen voordeel van deelname aan dit onderzoek. Voor de toekomst kan het onderzoek wel nuttige gegevens opleveren, omdat op basis hiervan de website Schrijfakademie.nl zal worden ingericht.

Mogelijk nadeel is alleen de tijdsinvestering (het interview zelf).

6. Wat gebeurt er als je niet (meer) mee wil werken tijdens het onderzoek?

Het kan zijn dat je tijdens het onderzoek niet (meer) mee wil doen. Wanneer dat zo is, zal altijd gestopt worden met het onderzoek.

7. Vrijwillige deelname

Deelname is vrijwillig. Als je meedoet, kun je je bedenken en stoppen op ieder gewenst moment — ook tijdens het onderzoek. Bovendien kun je, nadat je hebt meegedaan nog toestemming intrekken. Indien je daarvoor kiest, zullen de onderzoeksgegevens niet meegenomen worden in de analyses. De onderzoeksgegevens kunnen echter niet meer verwijderd worden als deze al zijn geanalyseerd, of als de onderzoeksgegevens niet meer tot jou te herleiden zijn, zie hieronder.

8. Wat gebeurt er met de verzamelde gegevens?

Je persoonsgegevens worden beheerd door één persoon, Micha Hamel. Mocht je deze persoonsgegevens willen corrigeren of laten verwijderen, dan kunt je dit doen door contact op te nemen met: Micha Hamel. De persoonsgegevens zullen niet verstrekt worden aan anderen dan de onderzoekers die direct bij dit project betrokken zijn.

Tijdens deelname aan het onderzoek worden gegevens verzameld. Deze gegevens krijgen een code die alleen met een sleutel naar jou te herleiden zijn. Dit betekent dat de onderzoeksgegevens gecodeerd zijn. Wij zijn verplicht de gecodeerde onderzoeksgegevens minimaal 10 jaar te bewaren. Daarvoor geef je toestemming aan dit onderzoek. Als je dat niet wilt, dan kan je niet meedoen aan dit onderzoek. De gegevens van jou worden opgeslagen en bewaard op een door de Universiteit Utrecht beveiligde server. De gecodeerde onderzoeksgegevens kunnen worden gedeeld met en/of worden hergebruikt door andere wetenschappers om eventueel andere onderzoeksvragen mee te beantwoorden. De sleutel waarmee gecodeerde gegevens naar jou persoonlijk te herleiden zijn, wordt zo spoedig mogelijk vernietigd.

9. Is er een vergoeding wanneer je besluit mee te doen?

Nee.

10. Goedkeuring van dit onderzoek

De Facultaire Ethische ToetsingsCommissie - Geesteswetenschappen (FETC-GW) heeft dit onderzoek goedgekeurd. Wanneer je een klacht wilt indienen over de procedure omtrent dit onderzoek, dan kun je u contact opnemen met de secretaris van de FETC-GW, e-mail: fetc-gw@uu.nl, of met de functionaris voor gegevensbescherming van de Universiteit Utrecht, e-mail: privacy@uu.nl

11. Meer informatie over dit onderzoek?

Micha Hamel, 0616077734

12. Bijlagen:

n.v.t.

Bijlage 3: Demografisch overzicht respondenten

Tabel 1. Frequentie leeftijd respondenten

Leeftijd	Frequentie	Relatieve frequentie	Cumulatieve frequentie	Relatieve cumulatieve frequentie
12 jaar	13	6.02%	13	6.02%
13 jaar	22	10.19%	35	16.20%
14 jaar	29	13.43%	64	29.63%
15 jaar	48	22.22%	112	51.85%
16 jaar	52	24.07%	164	75.93%
17 jaar	39	18.06%	203	93.98%
18 jaar	10	4.63%	213	98.61%
19 jaar	3	1.39%	216	100.00%
Totaal	216	100.00%	216	100.00%

Tabel 2. Kruistabel frequentie jaarlaag en niveau respondenten

Niveau	Klas 1	Klas 2	Klas 3	Klas 4	Klas 5	Klas 6	Totaal
Gymnasium	0	0	0	0	2	0	2
HAVO	4	9	5	37	20	0	75
HAVO/VWO	0	9	0	0	0	0	9
VMBO	6	6	15	6	0	0	33
VWO	0	0	11	20	34	32	97
Totaal	10	24	31	63	56	32	216

Tabel 3. Frequentie niveau respondenten

Niveau	Frequentie	Relatieve frequentie
VWO	97	44.91%
HAVO	75	34.72%
VMBO	33	15.28%
HAVO/VWO	9	4.17%
Gymnasium	2	0.93%
Totaal	216	100.00%

Tabel 4. Frequentie jaarlaag respondenten

Jaarlaag	Frequentie	Relatieve frequentie	Cumulatieve frequentie	Relatieve cumulatieve frequentie
Klas 1	10	4.63%	10	4.63%
Klas 2	24	11.11%	34	15.74%
Klas 3	31	14.35%	65	30.09%
Klas 4	63	29.17%	128	59.26%
Klas 5	56	25.93%	184	85.19%
Klas 6	32	14.81%	216	100.00%
Totaal	216	100.00%	216	100.00%

Tabel 5. De spreiding van bezochte scholen door Nederland (regio aan de hand van de nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek: NUTS 1-gebieden)

School	Plaats	Provincie	Regio (NUTS 1)	Frequentie gesprekken	Frequentie leerlingen
Atlas College	Hoorn	Noord-Holland	Oost (NL2)	10	29
Eerste Christelijk Lyceum	Haarlem	Noord-Holland	West (NL3)	5	14
SG Weredi	Valkenswaard	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	9	24
Kralingen Lyceum	Rotterdam	Zuid-Holland	West (NL3)	9	27
Nassaucollege	Assen	Drenthe	Noord(NL1)	6	19
Novalis College	Eindhoven	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	7	21
BC Broekhin	Roermond	Limburg	Zuid (NL4)	8	23
ALASCA	Amsterdam	Noord-Holland	West (NL3)	6	17
Almende College	Silvolde	Gelderland	Oost (NL2)	8	23
Willem II College	Tilburg	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	5	15
Privégesprek (digitaal)	Tilburg	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	1	1
Privégesprek (digitaal)	Zevenaar	Gelderland	Oost (NL2)	1	1
Privégesprek (digitaal)	Zwolle	Overijssel	Oost (NL2)	1	1
Privégesprek (digitaal)	Hilvarenbeek	Noord-Brabant	Zuid (NL4)	1	1

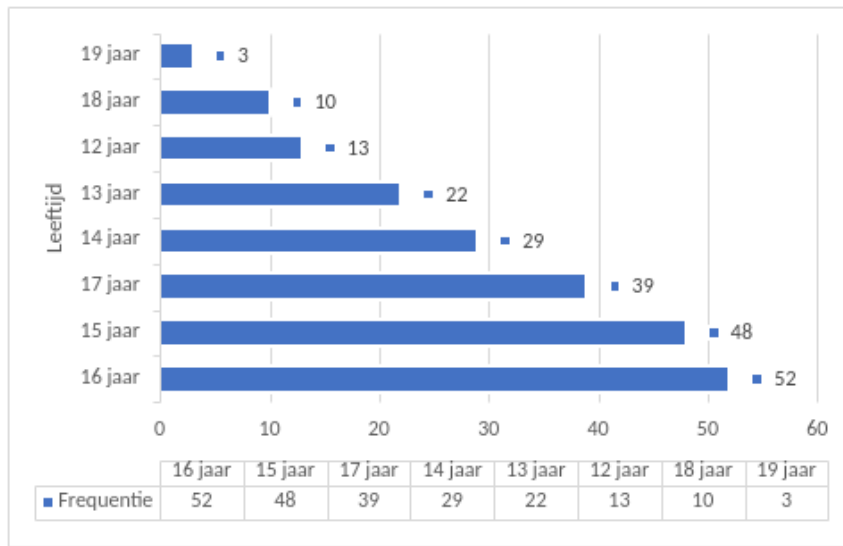
Tabel 6. Frequentie provincie respondenten

Provincie	Frequentie	Relatieve frequentie
Noord-Brabant	62	28.70%
Noord-Holland	60	27.78%
Zuid-Holland	27	12.50%
Gelderland	24	11.11%
Limburg	23	10.65%
Drenthe	19	8.80%
Overijssel	1	0.46%

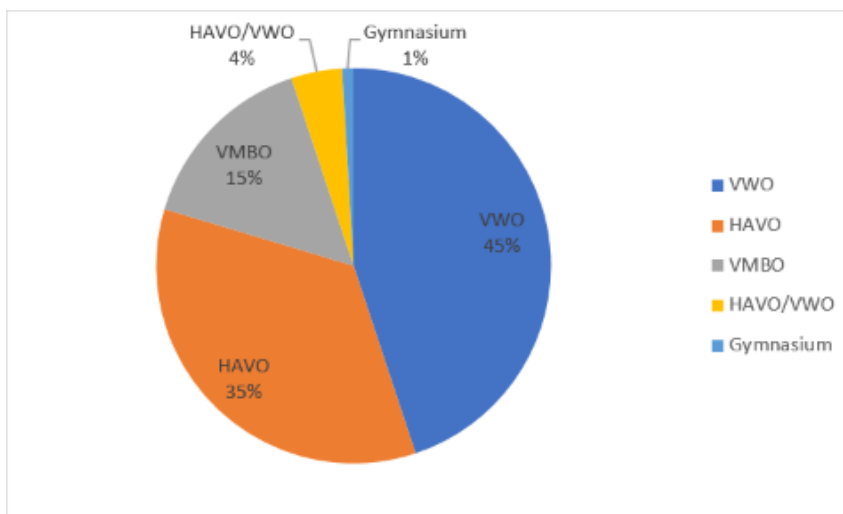
Tabel 7. Frequentie regio respondenten (aan de hand van de nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek: NUTS 1-gebieden)

Regio	Frequentie	Relatieve frequentie
Noord-Nederland (NL1)	19	8.80%
Oost-Nederland (NL2)	37	17.13%
West-Nederland (NL3)	75	34.72%
Zuid-Nederland (NL4)	85	39.35%
Totaal	216	100.00%

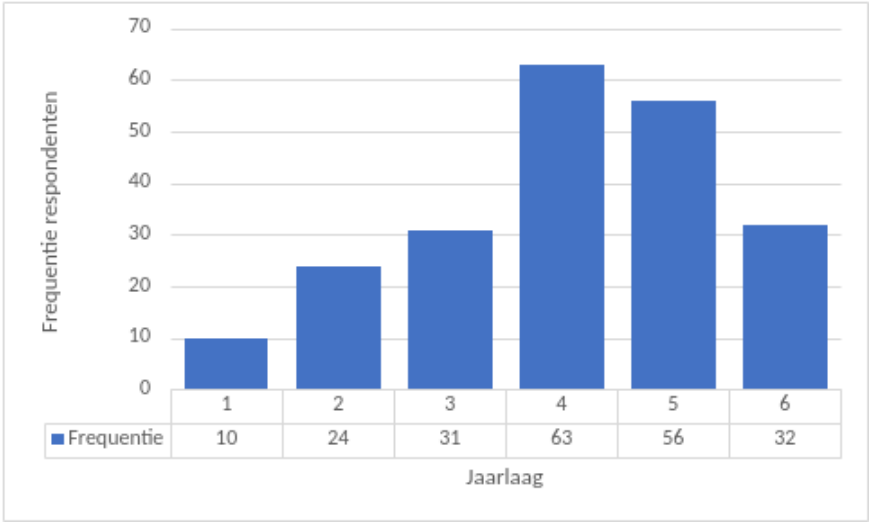
Figuur 1. Frequentie leeftijd respondenten

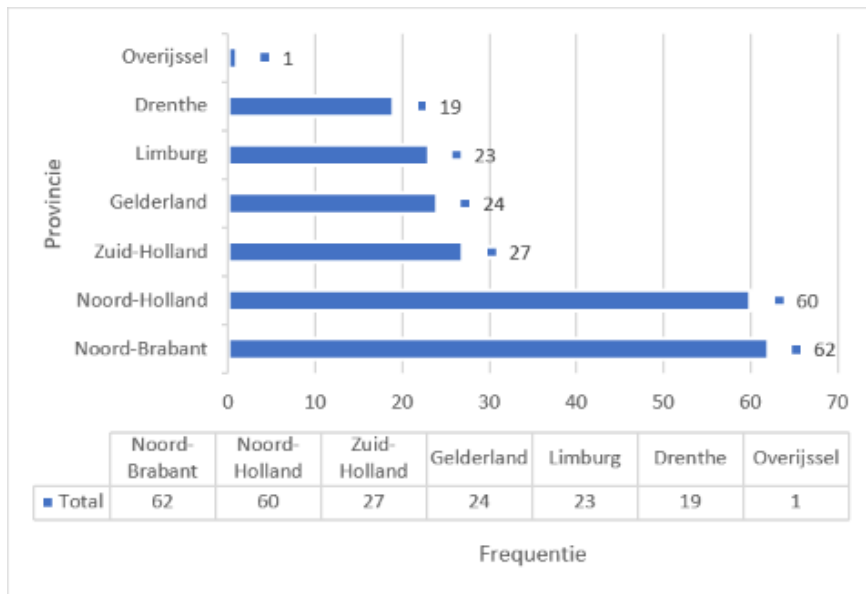
Figuur 2. Relatieve frequentie niveau respondenten

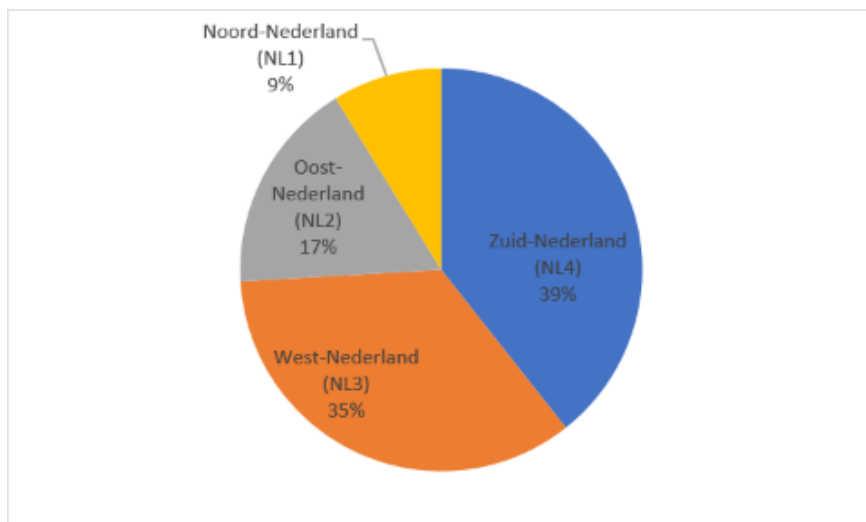
Figuur 3. Frequentie jaarlaag respondenten

Figuur 4. Frequentie provincie respondenten

Figuur 5. Relatieve frequentie regio respondenten (aan de hand van de nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek: NUTS 1-gebieden)

Bijlage 4: Kwantitatief overzicht uitspraken leerlingen

Tabel 8. Kwantitatief overzicht uitspraken leerlingen

Thema	Uitspraak	Gesprek																			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Profiel	Leerling leest graag Young Adult		1	1												1	1	1	1		1
Profiel	Leerling schrijft graag	1		1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1		1	1
Profiel	Leerling leest graag	1	1		1		1				1			1		1	1	1			1
Profiel	Leerling leest en/of schrijft (liever) in het Engels			1						1				1		1	1	1			1
Variatie	Leerling staat neutraal en/of licht negatief tegenover het schoolvak Nederlands				1		1							1	1			1			1
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands leuk of heel leuk	1																			
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands saai		1	1				1	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands nutteloos				1												1				1
Variatie	Leerling voelt geen vooruitgang / geen mogelijkheid tot excelleren				1												1				1
Variatie	Leerling uit een wens naar een verbinding tussen het schoolvak Nederlands en de omringende maatschappij/cultuur/actualiteit	1		1				1			1		1		1			1			1
Variatie	Leerling vindt debat in het schoolvak Nederlands leuk							1													
Variatie	Leerling wil meer inhoudelijke en/of vormelijke variatie in het schoolvak Nederlands	1		1		1		1		1	1	1	1		1	1		1		1	1
Variatie	Leerling reageert positief op het idee van gezamenlijk schrijven																				
Creativiteit	Leerling wil meer creativiteit kunnen uiten in het schoolvak Nederlands	1	1	1			1	1		1						1	1	1		1	1
Creativiteit	Leerling wil een duidelijkere inkadering van schrijfp opdrachten				1			1													
Creativiteit	Leerling wil lossere inkadering van schrijfp opdrachten en/of meer autonomie	1	1				1	1	1							1		1			1
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer keuzevrijheid wat betreft inhoudelijke thema's van schrijfproducten		1		1		1	1		1				1		1		1		1	1
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer connectie tussen het schoolvak Nederlands en de belevenswereld van jongeren			1			1			1	1			1	1	1					1
Beoordeling	Leerling heeft het idee te weinig instructie te krijgen voor een schrijfp opdracht / te weinig competenties te hebben opgedaan																				
Beoordeling	Leerling vindt het belangrijk om helderheid te krijgen over de vormelijke eisen in relatie tot de beoordeling																				
Beoordeling	Leerling vindt het ongemakkelijk om een cijfer te krijgen voor een (creatief) schrijfproduct wegens de persoonlijke inhoud									1											1
Beoordeling	Leerling wil liever slechts concrete feedback zonder een cijfer																				1

Thema	Stelling	Gesprek																					
		2 0	2 1	2 2	2 3	2 4	2 5	2 6	2 7	2 8	2 9	3 0	3 1	3 2	3 3	3 4	3 5	3 6	3 7	3 8	3 9	4 0	
Profiel	Leerling leest graag Young Adult	1	1		1	1						1						1	1			1	
Profiel	Leerling schrijft graag	1	1			1					1	1	1	1			1	1		1	1		
Profiel	Leerling leest graag	1	1		1	1			1	1		1	1	1			1	1	1			1	
Profiel	Leerling leest en/of schrijft (liever) in het Engels	1	1		1	1					1	1	1					1	1			1	
Variatie	Leerling staat neutraal en/of licht negatief tegenover het schoolvak Nederlands	1	1																			1	
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands leuk of heel leuk																					1	
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands saai	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1		1	1	1	1	1				
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands nutteloos																					1	
Variatie	Leerling voelt geen vooruitgang / geen mogelijkheid tot excelleren																					1	
Variatie	Leerling uit een wens naar een verbinding tussen het schoolvak Nederlands en de omringende maatschappij/cultuur/actualiteit		1	1		1	1	1	1		1		1		1	1	1	1	1			1	
Variatie	Leerling vindt debat in het schoolvak Nederlands leuk														1	1	1			1	1		
Variatie	Leerling wil meer inhoudelijke en/of vormelijke variatie in het schoolvak Nederlands	1	1	1	1			1	1	1		1	1			1	1	1	1	1	1	1	
Variatie	Leerling reageert positief op het idee van gezamenlijk schrijven																					1	
																						1	
Creativiteit	Leerling wil meer creativiteit kunnen uiten in het schoolvak Nederlands	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1					1			1	1	1
Creativiteit	Leerling wil een duidelijkere inkadering van schrijfpoddrachten																					1	
Creativiteit	Leerling wil lossere inkadering van schrijfpoddrachten en/of meer autonomie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1					1			1	1	
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer keuzevrijheid wat betreft inhoudelijke thema's van schrijfproducten	1	1		1	1			1	1		1	1					1	1			1	
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer connectie tussen het schoolvak Nederlands en de beleveniswereld van jongeren																					1	
Beoordeling	Leerling heeft het idee te weinig instructie te krijgen voor een schrijfpoddracht / te weinig competenties te hebben opgedaan																					1	
Beoordeling	Leerling vindt het belangrijk om helderheid te krijgen over de vormelijke eisen in relatie tot de beoordeling																					1	
Beoordeling	Leerling vindt het ongemakkelijk om een cijfer te krijgen voor een (creatief) schrijfproduct wegens de persoonlijke inhoud	1	1																			1	
Beoordeling	Leerling wil liever slechts concrete feedback zonder een cijfer	1	1																			1	

Thema	Stelling	Gesprek																			
		4 0	4 1	4 2	4 3	4 4	4 5	4 6	4 7	4 8	4 9	5 0	5 1	5 2	5 3	5 4	5 5	5 6	5 7	5 8	5 9
Profiel	Leerling leest graag Young Adult	1						1	1							1	1	1		1	1
Profiel	Leerling schrijft graag							1	1											1	1
Profiel	Leerling leest graag	1				1	1	1	1					1	1	1	1	1		1	1
Profiel	Leerling leest en/of schrijft (liever) in het Engels	1							1							1				1	1
Variatie	Leerling staat neutraal en/of licht negatief tegenover het schoolvak Nederlands	1	1			1	1		1				1		1		1			1	
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands leuk of heel leuk							1		1											
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands saai			1			1	1			1	1					1			1	1
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands nutteloos										1										
Variatie	Leerling voelt geen vooruitgang / geen mogelijkheid tot excelleren																				
Variatie	Leerling uit een wens naar een verbinding tussen het schoolvak Nederlands en de omringende maatschappij/cultuur/actualiteit	1						1				1	1	1		1	1	1		1	
Variatie	Leerling vindt debat in het schoolvak Nederlands leuk							1							1						
Variatie	Leerling wil meer inhoudelijke en/of vormelijke variatie in het schoolvak Nederlands	1		1		1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Variatie	Leerling reageert positief op het idee van gezamenlijk schrijven				1		1	1		1											
Creativiteit	Leerling wil meer creativiteit kunnen uiten in het schoolvak Nederlands	1	1	1		1	1		1	1	1		1	1	1		1			1	1
Creativiteit	Leerling wil een duidelijkere inkadering van schrijfpoddrachten																				
Creativiteit	Leerling wil lossere inkadering van schrijfpoddrachten en/of meer autonomie	1	1			1	1				1	1	1	1	1	1				1	1
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer keuzevrijheid wat betreft inhoudelijke thema's van schrijfproducten	1	1	1		1					1	1	1	1						1	1
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer connectie tussen het schoolvak Nederlands en de beleveniswereld van jongeren	1	1	1		1			1		1	1	1	1		1			1	1	
Beoordeling	Leerling heeft het idee te weinig instructie te krijgen voor een schrijfpoddracht / te weinig competenties te hebben opgedaan																				1
Beoordeling	Leerling vindt het belangrijk om helderheid te krijgen over de vormelijke eisen in relatie tot de beoordeling	1																1			
Beoordeling	Leerling vindt het ongemakkelijk om een cijfer te krijgen voor een (creatief) schrijfproduct wegens de persoonlijke inhoud	1																1			
Beoordeling	Leerling wil liever slechts concrete feedback zonder een cijfer	1																			

Thema	Stelling	Gesprek																
		61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77
Profiel	Leerling leest graag Young Adult	1		1	1									1			1	28
Profiel	Leerling schrijft graag	1		1										1			1	34
Profiel	Leerling leest graag	1	1	1	1									1	1	1	1	42
Profiel	Leerling leest en/of schrijft (liever) in het Engels	1	1	1										1			1	27
Variatie	Leerling staat neutraal en/of licht negatief tegenover het schoolvak Nederlands								1		1		1					19
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands leuk of heel leuk																	4
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands saai					1	1		1					1	1	1		42
Variatie	Leerling vindt het schoolvak Nederlands nutteloos			1									1					10
Variatie	Leerling voelt geen vooruitgang / geen mogelijkheid tot excelleren																	5
Variatie	Leerling uit een wens naar een verbinding tussen het schoolvak Nederlands en de omringende maatschappij/cultuur/actualiteit	1		1			1			1			1		1		1	36
Variatie	Leerling vindt debat in het schoolvak Nederlands leuk																	9
Variatie	Leerling wil meer inhoudelijke en/of vormelijke variatie in het schoolvak Nederlands	1	1	1		1	1	1	1	1			1			1	1	55
Variatie	Leerling reageert positief op het idee van gezamenlijk schrijven														1			8
Creativiteit	Leerling wil meer creativiteit kunnen uiten in het schoolvak Nederlands	1		1		1	1	1	1	1			1	1			1	48
Creativiteit	Leerling wil een duidelijkere inkadering van schrijfopdrachten								1				1					6
Creativiteit	Leerling wil lossere inkadering van schrijfopdrachten en/of meer autonomie	1		1		1	1	1	1	1						1	1	43
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer keuzevrijheid wat betreft inhoudelijke thema's van schrijfproducten	1		1		1	1	1		1	1			1	1	1		41
Keuzevrijheid van thema's	Leerling wil meer connectie tussen het schoolvak Nederlands en de beleveniswereld van jongeren	1		1		1	1	1		1			1			1	1	35
Beoordeling	Leerling heeft het idee te weinig instructie te krijgen voor een schrijfopdracht / te weinig competenties te hebben opgedaan				1													3
Beoordeling	Leerling vindt het belangrijk om helderheid te krijgen over de vormelijke eisen in relatie tot de beoordeling			1	1								1					7
Beoordeling	Leerling vindt het ongemakkelijk om een cijfer te krijgen voor een (creatief) schrijfproduct wegens de persoonlijke inhoud																	8
Beoordeling	Leerling wil liever slechts concrete feedback zonder een cijfer																	6